

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Linda Jönsjö

Föräldrars och styvföräldrars
underhållsskyldighet
- en komparativ studie

Examensarbete
20 poäng

Eva Ryrstedt

Familjerätt

Vårterminen 2002

Innehåll

FÖRÄLDRARS OCH STYVFÖRÄLDRARS UNDERHÅLLSSKYLDIGHET	1
FÖRKORTNINGAR	1
1 INLEDNING	2
1.1 Syfte	2
1.2 Avgränsningar och disposition	2
1.3 Metod och material	3
2 SVERIGE	4
2.1 Grundläggande bestämmelser om underhållsskyldighet till barn	4
2.2 Underhållsbidrag	6
2.2.1 Underhållsbidragsskyldiga	6
2.2.2 Underhållsbidragets storlek och dess bestämmande	8
2.2.2.1 Normalbelopp	9
2.2.2.2 Bostadskostnad	10
2.2.2.3 Förbehåll för hemmavarande make och barn	10
2.2.3 Jämkning av underhållsbidrag	13
2.3 Styvföräldrars underhållsskyldighet	14
2.4 Underhållsstöd	16
3 DANMARK	18
3.1 Grundläggande bestämmelser om underhållsskyldighet till barn	18
3.2 Børnebidrag	19
3.2.1 Børnebidragsskyldiga	19
3.2.2 Børnebidragets storlek och dess bestämmande	21
3.2.3 Jämkning av børnebidrag	23
3.3 Förskottsvis utbetalning av børnebidrag	24
3.4 Børnetilskud	25
3.5 Betænkning 1389/2001 om børns forsørgelse	27
3.5.1 Grundläggande bestämmelser om underhållsskyldighet till barn	27
3.5.2 Børnebidragets storlek och dess bestämmande	28
4 KANADA	31

4.1	Kanadas rättssystem	31
4.2	Child support	31
4.2.1	Allmänt om child support i samband med skilsmässa	31
4.2.2	Styvföräldrars underhållsskyldighet	33
5	ANALYS	37
	LITTERATURFÖRTECKNING	42
	RÄTTSFALLSFÖRTECKNING	45

Förkortningar

Bet.	Betänkning
BFL	Bekendtgørelse om lov nr. 293 af 2/5 1995 om børns forsørgelse
BTL	Bekendtgørelse om lov nr. 1017 af 17/11/2000 om børnetilskud og forskudsvis udbetaling af børnebidrag
FB	Föräldrabalken (1948:381)
HD	Högsta domstolen
Lovbkg	Lovbekendtgørelse
NJA	Nytt Juridiskt arkiv, avd I
Prop.	Proposition
RFFS	Riksförsäkringsverkets författningssamling
RFV	Riksförsäkringsverket
RH	Rättsfall från hovrätterna
SCB	Statistiska Centralbyrån
SOSFS	Socialstyrelsens författningssamling
SOU	Statens offentliga utredningar
USL	Lag 1996:1030 om underhållsstöd

1 Inledning

I Sverige bor cirka 1,9 miljoner barn under 18 år. En fjärdedel av dessa, omkring 475 000 barn, lever inte tillsammans med båda sina biologiska föräldrar.¹ Utgångspunkten är att alla barn ska ha rätt till ekonomisk trygghet och det är föräldrarna som har det yttersta ekonomiska ansvaret för sina barn. Det faktum att en förälder inte lever tillsammans med sitt barn medför inte att förälderns ekonomiska ansvar för barnet upphör. Denna förälder åläggs att betala ett fastställt belopp till barnet i underhållsbidrag, eftersom han eller hon inte kan uppfylla sin underhållsskyldighet genom dagliga inköp som täcker barnets ekonomiska behov.

Andelen barn som lever med en ensamstående förälder har stigit under de senaste årtiondena i både Sverige och Danmark. Bakgrunden därtill är bl.a. det ökade antalet skilsmässor. Den förändrade familjesituationen i de båda länderna har medfört en allt större variation av familjekonstellationer, vilket gör frågan om barnets rätt till ekonomisk trygghet än mer aktuell.

1.1 Syfte

Syftet med uppsatsen är att redogöra för vilken ekonomisk trygghet den privat- och offentligrättsliga regleringen i Sverige och Danmark erbjuder barn, i form av underhållsbidrag från föräldrarna samt underhållsstöd från staten. Genom detta avser jag dra slutsatser angående vilka signaler de olika ländernas lagstiftning ger till föräldrar i fråga om hur ett barn från ett tidigare äktenskap ska behandlas i ekonomiskt hänseende i förhållande till ett barn som föräldern lever tillsammans med i en ny familj. Vidare kommer uppsatsen att fokusera på hur ländernas lagstiftning har reglerat frågan om styvföräldrars juridiska skyldighet att ansvara för ett styvbarns försörjning. Då styvföräldrars underhållsskyldighet varit föremål för en aktuell diskussion i Kanada kommer uppsatsen även att redogöra för hur kanadensisk federal lagstiftning reglerat frågan om styvföräldrars ekonomiska relation i förhållande till sina styvbarn.

1.2 Avgränsningar och disposition

Ambitionen med denna uppsats har inte varit att presentera en heltäckande utredning av den svenska eller danska underhållsbidrags- samt underhållsstödslagstiftningen. Något sådant skulle kräva ett arbete av helt andra proportioner än jag har haft möjlighet att företa. Tanken med framställningen är dock att ge en översiktlig bild av systemen med fokusering på förhållandet mellan barn i olika familjer som försörjs av samma person, samt styvföräldrars underhållsskyldighet. Då det i Danmark

---

¹ Statistiska centralbyrån, Barn och deras familjer 2000, Demografiska uppgifter 2002:2.

har gjorts en översyn av de aktuella lagreglerna som utmynnat i ett betänkande med förslag om en rad förändringar redogör jag även för detta.

För att öka förståelsen för hur frågan om styvföräldrars underhållsskyldighet regleras i Kanada, har jag valt att presentera de kanadensiska reglerna om underhållsbidrag kortfattat. Kanada är en federation, med både federal och delstatlig lagstiftning. Den federala lagstiftningen behandlar endast frågan om underhållsbidrag efter äktenskapsskillnad. Jag kommer inte att redogöra för hur man reglerat frågan om underhållsbidrag efter upplösning av ett samboförhållande i de olika delstaterna. När det gäller frågan om styvföräldrars underhållsskyldighet, finns det en uppsjö av rättsfall vilket medfört att jag inte har kunnat redogöra för samtliga. Jag har därför valt att presentera två vägledande rättsfall, *Chartier v. Chartier* från the Supreme Court of Canada samt *Cook v. Cook* från domstolen i provinsen Nova Scotia. Vad gäller underhållsstöd kan endast konstateras att något motsvarande bidragssystem inte finns i Kanada.

Uppsatsen inleds med en genomgång av de svenska reglerna om underhållsbidrag och underhållsstöd. Vidare redogörs för Danmarks motsvarighet till det svenska underhållsbidraget, det s.k. børnebidraget samt reglerna om förskottsvis utbetalning av børnebidrag, vilka svarar mot det svenska underhållsstödsystemet. Därefter presenteras Kanadas lagstiftning om underhållsbidrag, det s.k. child support, översiktligt. Den deskriptiva delen av uppsatsen avslutas med en beskrivning av de kanadensiska styvföräldrarnas underhållsskyldighet gentemot sina styvbarn. Uppsatsen fullbordas i sedvanlig ordning med en analys.

1.3 Metod och material

Den komparativa metoden har varit övergripande i denna uppsats. Presentationen av den svenska delen av framställningen bygger främst på aktuell lagtext samt förarbeten. I de fall praxis utrett ett oklart rättsläge har jag även redogjort för relevanta rättsfall från Högsta Domstolen samt hovrätterna och analyserat dessa för att skapa en bild av rättsläget. När det gäller Danmark har lagtext varit den främsta rättskällan, men för att klargöra rättsläget har litteratur samt betänkandet 1389/2001 om børns forsørgelse varit vägledande. Med hänsyn till att Kanadas rättssystem bygger på common law och stor vikt därmed läggs vid rättsfall är praxis naturligtvis betydelsefull då man redogör för rättsläget i Kanada. På den kanadensiska regeringens hemsida samt the Supreme Court of Justices hemsida har jag funnit värdefull information i form av lagtext samt caselaw. Till min hjälp har jag även använt mig av en artikel som redogjort för aktuell praxis. Anledningen till att jag inte har hänvisat till mer aktuell kanadensisk litteratur är att tillgången därav i Sverige är obefintlig.

2 Sverige

En förälder som inte lever tillsammans med sitt barn fullgör sin underhållsskyldighet genom att betala ett fastställt underhållsbidrag. Reglerna om underhållsbidrag finner vi i 7 kap. föräldrabalken (1948:381)². Underhållsbidrag fastställs antingen genom dom eller avtal. Underhållsstödet är en statlig stödform som garanterar barn som inte lever tillsammans med båda sina föräldrar eller vars ena förälder är avliden en viss ekonomisk standard. Regler om underhållsstöd finner vi i lag 1996:1030 om underhållsstöd. Underhållsstödet uppgår till ett belopp om 1 173 svenska kronor per barn och månad. När underhållsstöd utgår till ett barn blir den person som är bidragsskyldig gentemot barnet skyldig att helt eller delvis återbetala lämnat underhållsstöd till staten. Återbetalningsskyldigheten ska fullgöras med ett belopp som försäkringskassan fastställer och vid beräkning av betalningsskyldigheten tar man inte utgångspunkt i det underhållsbidrag som kan vara fastställt eller avtalat. Detta innebär att man vid beräkning av en förälders underhållsskyldighet mot staten använder en helt annan metod, i förhållande till samma förälders civilrättsliga skyldighet att betala underhållsbidrag till barnet.

2.1 Grundläggande bestämmelser om underhållsskyldighet till barn

I Sverige regleras de privaträttsliga lagreglerna om underhållsskyldighet till barn i 7 kap. FB. Enligt 7 kap. 1 § FB är föräldrarna skyldiga att sörja för sitt barns underhåll. Det är alltså barnets rättsliga föräldrar som är underhållsskyldiga. Utgångspunkten i svensk rätt är att de biologiska banden ska läggas till grund för det rättsliga föräldraskapet.³ De enda undantagen från denna princip är föräldraskap genom adoption samt faderskap genom insemination. I dessa fall grundar sig det rättsliga föräldraskapet på det sociala föräldraskapet⁴.

Omfattningen av föräldrarnas skyldighet att försörja sitt barn är beroende av barnets behov och föräldrarnas samlade ekonomiska förmåga enligt 7 kap. 1 § FB. Denna lydelse trädde i kraft den 1 juli 1979, då den familjerättsliga underhållsskyldigheten genomgick en grundläggande reformering.⁵ Dessförinnan stadgade 7 kap. 1 § FB att föräldrarna skulle stå för kostnaderna för barnets uppehälle och utbildning, om barnet inte hade egna tillgångar. Ett huvudsyfte med reformen var att mildra underhålls bördan för

---

² Föräldrabalken (1948:381) förkortas FB nedan.

³ Saldeen, Åke, *Barn och föräldrar*, 4:e uppl, Iustus förlag, Uppsala 2001, s. 166.

⁴ Med sociala föräldrar avses de människor som tar hand om eller avser att ta hand om barnets vård och uppfostran. Se SOU 1997:116, *Barnets bästa i främsta rummet – FN:s konvention om barnets rättigheter förverkligas i Sverige*, s. 212.

⁵ Prop. 1978/79:12, *Underhåll till barn och frånskilda m.m.*, s. 2.

underhållsskyldiga med svag ekonomi och man övergav därför uppfattningen att föräldrarnas skyldighet att underhålla sina barn var absolut.⁶ Enligt familjelagssakkunniga fanns det inte någon anledning att utdöma underhållsbidrag till barn vars föräldrar saknade medel till annat än sitt eget underhåll.⁷ Underhållsskyldigheten är idag således villkorlig och vid bedömning av föräldrarnas förmåga att utge underhåll ska föräldrarnas ekonomiska förhållanden tillmätas avgörande betydelse. Hänvisningen till föräldrarnas ekonomiska förmåga vid bedömning av föräldrarnas underhållsskyldighet till ett barn medför även att ett barn som lever i en familj med god ekonomi kan begära att leva på samma höga ekonomiska standard som föräldrarna.⁸

Enligt 7 kap. 1 § FB är omfattningen av föräldrarnas underhållsskyldighet även beroende av barnets behov. Förarbetena har inte utförligt belyst vad detta uttryck innebär, men där har angetts att barnets behov ska bestämmas med utgångspunkt i det grundläggande behovet av mat, kläder, bostadsutrymme, förströelse m.m. samt av den utbildning som barnet bör få.⁹ När barnets behov bedöms ska hänsyn tas till dess egna inkomster och tillgångar. Ett barn som förvärvsarbetar måste således vara beredd att använda sina inkomster till sitt eget uppehälle. Enligt förarbetena bör mindre inkomster som ett barn erhåller under feriearbete eller liknande förhållanden inte påverka föräldrarnas underhållsskyldighet. Enligt 7 kap. 1 § FB ska hänsyn även tas till de sociala förmåner barnet har rätt till. Vilka sociala förmåner som ska beaktas beror på vad som följer av föreskrifterna om de olika förmånerna. Detta innebär att man måste ta reda på syftet med en förmån för att veta om denna ska inräknas vid bedömning av föräldrarnas underhållsskyldighet. Enligt förarbetena påverkas föräldrarnas underhållsskyldighet av det allmänna och förlängda barnbidraget samt av studiebidraget inom studiehjälpssystemet, men berörs däremot inte av barnets rätt till socialhjälp. Utan att det uttryckligen har nämnts i lagtexten bör man även ta hänsyn till sociala förmåner som föräldrarna har rätt till vid bedömning av deras underhållsförmåga.¹⁰

Föräldrarnas underhållsskyldighet gäller fram till barnets 18-års dag enligt 7 kap. 1 §, andra stycket FB. Grundtanken är att ett barn som är myndigt ska svara för sin egen försörjning.¹¹ Om barnet efter 18 års ålder fortfarande studerar vid grundskola, gymnasieskola eller annan jämförbar utbildning utsträcks föräldrarnas underhållsskyldighet fram till att skolgången avslutas. Föräldrarnas underhållsskyldighet varar dock längst till det att barnet fyller 21 år. Från den 1 januari 2002 har det rättsliga skyddet för barn mellan 18 och 21 år förstärkts. Tidigare var föräldrarna underhållsskyldiga endast om barnet gick i skola vid 18 års ålder eller om skolgången återupptogs innan

---

⁶ Prop. 1978/79:12, s. 1.

⁷ Prop. 1978/79:12, s. 56.

⁸ Prop. 1978/79:12, s. 83.

⁹ Prop. 1978/79:12, s. 84.

¹⁰ Prop. 1978/79:12, s. 154.

¹¹ Prop. 2000/01:134, *Underhåll till barn som fyllt 18 år*, s. 9.

barnet fyllde 19 år. Denna regel om att studieavbrott slutgiltigt avbröt föräldrarnas underhållsskyldighet har tagits bort, eftersom det idag är betydligt vanligare att barn gör uppehåll i sin grundläggande skolgång än för 20 år sedan, då bestämmelsen om studieavbrott infördes. Motivet till att utsträcka föräldrarnas underhållsskyldighet är nämligen att barnet inte ska behöva skuldsätta sig för att kunna avsluta sin grundutbildning.¹²

7 kap. 1 §, tredje stycket FB anger hur föräldrarnas underhållsskyldighet till barnet ska regleras dem emellan. Lagen stadgar att föräldrarna sinsemellan ska ta del i kostnader för barnets underhåll var och en efter sin förmåga. Om en av barnets föräldrar inte har möjlighet att sörja för sitt barn ekonomiskt, kan den andra föräldern således åläggas att uppfylla underhållsplikten ensam. I NJA 1958 s. 174 kunde fadern inte försörja sin son då han var arbetsoförmögen p.g.a. invaliditet, vilket medförde att modern fick bära underhållsörden ensam. Paragrafens lydelse medför också att en förälder kan få betala mer till barnets underhåll än vad som belöper på honom, då den andra föräldern p.g.a. utlandsvistelse eller dylikt inte är åtkomlig. Den betalande föräldern har möjlighet att rikta ett regresskrav mot den andra föräldern.¹³

Enligt 7 kap. 6 § FB kan exempelvis en förälder som försummar sin underhållsskyldighet, då föräldrarna lever tillsammans med barnet, åläggas att utbetala underhållsbidrag till barnet. Denna bestämmelse torde i praktiken inte ha någon praktisk betydelse, eftersom samlevnaden riskerar att upphöra, om en make vidtar rättsliga åtgärder för barnets räkning och åberopar att den andra maken försummar att bidra till barnets underhåll. Regeln kan dock antas ha en moralbildande effekt. Med tanke på att underhållsskyldigheten bestäms utifrån föräldrarnas ekonomiska förmåga samt barnets behov är det föräldrarna som i första hand bestämmer på vilken ekonomisk nivå barnet ska leva. I de fall en förälder försummar sin underhållsskyldighet väsentligt, är detta ett problem som behandlas med hjälp av sociallagstiftningen.¹⁴

2.2 Underhållsbidrag

2.2.1 Underhållsbidragsskyldiga

För ett barn som bor tillsammans med båda sina föräldrar utövas underhållsskyldigheten fortlöpande genom den dagliga vårdsnaden. En förälder som inte bor tillsammans med sitt barn kan naturligt nog inte utöva denna dagliga omsorg, och fullgör därför sin underhållsskyldighet genom att betala ett bestämt underhållsbidrag. Enligt 7 kap. 2 § FB ska en förälder

---

¹² Prop. 2000/01:134, s. 11.

¹³ Walin, Gösta, *Föräldrabelken och internationell föräldrarätt*, 5:e omarbetade uppl., Nordstedts Juridik AB, Stockholm 1996, s. 245.

¹⁴ Se vidare Socialtjänstlagen 2001:453.

utbetala ett fastställt underhållsbidrag i de fall föräldern inte har vårdnaden om sitt barn och inte varaktigt bor tillsammans med barnet. Detsamma gäller om föräldern har vårdnaden om barnet gemensamt med den andra föräldern, men barnet varaktigt bor tillsammans med den andra föräldern. Var barnet bor, har alltså stor betydelse då man ska bestämma om en förälder ska betala underhållsbidrag eller inte. Enligt förarbetena spelar barnets folkbokföring stor roll vid avgörande hos vem av föräldrarna barnet ska anses vara varaktigt bosatt. Vid en eventuell tvist om barnets hemvist kan man även ta hänsyn till omständigheter såsom hur länge barnet vistas hos vardera föräldern och var barnet förvarar sina tillhörigheter.¹⁵

I praktiken kan det vara svårt att avgöra var gränsen mellan varaktigt boende och umgänge går. Denna fråga har behandlats i praxis. I rättsfallet NJA 1998 s. 267 yrkade modern att fadern skulle betala underhållsbidrag till parets två barn. Fadern som inte hade vårdnaden om barnen bestred yrkandet eftersom han ansåg att barnen var stadigvarande bosatta även hos honom, då han hade barnen boende hos sig drygt en tredjedel av tiden. HD var av uppfattningen att barnen inte varaktigt bodde tillsammans med fadern eftersom modern var ensam vårdnadshavare och hade barnen boende hos sig under en betydligt större del av tiden än fadern. Således ålades fadern att betala underhållsbidrag till sina två barn. Även rättsfallet RH 1993:64 behandlade frågan om var gränsen mellan varaktigt boende och umgänge går. Förutsättningarna var dock något olika i de båda fallen. Barnet i RH 1993:64 stod under föräldrarnas gemensamma vårdnad och var folkbokfört hos modern. Modern yrkade att fadern skulle åläggas att utbetala underhållsbidrag till barnet, då hon menade att barnet inte varaktigt bodde tillsammans med fadern. Hovrätten lämnade moderns yrkande utan bifall, med hänvisning till att folkbokföringen inte var avgörande vid bedömningen av huruvida barnet var varaktigt boende även hos fadern. Bedömningen skulle istället grundas på hur lång tid barnet faktiskt vistades hos var och en av föräldrarna. Eftersom barnet bodde hos sin far fem nätter under varje period om två veckor ansåg hovrätten att barnet var varaktigt bosatt även hos fadern och således skulle fadern inte åläggas att betala underhållsbidrag. En jämförelse av de två fallen tyder på att domstolen för att anse att varaktigt boende föreligger, kräver att barnet vistas längre tid hos en förälder som inte har vårdnad om barnet jämfört med om föräldrarna har gemensam vårdnad om barnet. Bor barnet ungefär lika mycket hos båda föräldrarna, s.k. växelvis boende, blir frågan om underhållsbidrag inte aktuell, utan var och en av föräldrarna svarar för de löpande kostnaderna när barnet bor hos dem.¹⁶

I de fall barnet inte bor varaktigt hos en förälder, kan denne enligt 7 kap. 4 §, första stycket FB få göra avdrag från bidragsskyldigheten. Denna regel är tillämplig då umgängesföräldern har barnet hos sig under en sammanhängande tid av minst fem hela dygn eller har barnet hos sig i minst

---

¹⁵ Prop. 1978/79:12, s. 158.

¹⁶ Prop. 1978/79:12, s. 91.

sex hela dygn under en kalendermånad. Avdragsrätten innebär att umgängesföräldern vid fullgörande av sin bidragsskyldighet får tillgodoräkna sig ett avdrag för varje helt dygn som barnet vistas hos denne. Avdragsrätten uppgår till 1/40 av det underhållsbidrag som uträknats för den kalendermånad som gäller under tiden för vistelsen. Med ett dygn avses tiden mellan kl. 0 och kl. 24.¹⁷ Rätten kan förordna om andra villkor än som anges i paragrafen, om det föreligger särskilda skäl. Så kan vara fallet om barnet vistas hos den bidragsskyldige i mycket stor utsträckning eller bor så långt ifrån denne, att en stor del av den tid som barnet har på sig att besöka föräldern går åt enbart till resor. Det kan då finnas anledning att bestämma att avdraget får tillgodoräknas redan vid kortare vistelser än fem hela dygn.¹⁸

Skyldigheten att betala underhållsbidrag till barnet uppstår den dag föräldrarna flyttar isär, oberoende om de varit gifta eller samboende. Om föräldrarna aldrig har bott tillsammans uppstår bidragsskyldigheten från barnets födelse.

2.2.2 Underhållsbidragets storlek och dess bestämmande

Då underhållsbidragets storlek ska fastställas tar man utgångspunkt i barnets behov samt föräldrarnas samlade ekonomiska förmåga. Före reformeringen av underhållsreglerna i slutet av 1970-talet bestämdes underhållsbidragets storlek med hänsyn tagen till de olika faktorerna i varje enskilt fall. Denna bestämmelse kom dock i motsättning med önskemålet om enhetlighet och förutsägbarhet i praxis. Detta medförde att ett antal bestämmelser om olika förbehållsbelopp infördes i föräldrabalken med syfte att skapa större likformighet i bedömningen av underhållsbidragets storlek. I propositionen redovisas även en metod för att beräkna underhållsbidragets storlek som används i praxis idag. Metoden innebär i korthet att först uppskattas barnets behov av underhåll till ett visst belopp. I praktiken utgår man vid bedömningen av barnets behov från ett schablonbelopp som motsvarar vad barn i en viss ålder normalt kostar. På grundval av kalkyler av hushållskostnader som görs av konsumentverket har socialstyrelsen gjort vissa beräkningar av kostnaderna för barns grundbehov. För barn mellan 0-6 år beräknas kostnaderna för grundbehovet till 65 procent av basbeloppet enligt lagen om allmän försäkring¹⁹, för åldersgruppen 7-12 år till 80 procent och för åldersgruppen 13 år och uppåt till 95 procent av basbeloppet.²⁰ Till detta belopp läggs alla godtagbara särskilda utgifter som barnet har samt barnomsorgsavgifter.²¹ Härfter beräknas vad respektive förälder kan bidra med till barnets försörjning, det s.k. överskottet efter avdrag av

---

¹⁷ Prop. 1978/79:12, s. 161.

¹⁸ Prop. 1978/79:12, s. 164.

¹⁹ Basbeloppet för år 2002 är 37 900 kronor.

²⁰ Socialstyrelsens allmänna råd 1989:6, *Underhållsbidrag till barn*, s. 35f. Dessa råd är inte bindande men har stort genomslag i praxis. Socialstyrelsen upphävde dem i maj 1999, SOSFS 1999:15, eftersom socialnämnden inte längre har ansvar för att se till att barn som föds till ogift mor tillförsäkras underhållsbidrag. I väsentliga delar återspeglar de fortfarande gällande rätt.

²¹ För mer information, se socialstyrelsens allmänna råd 1989:6, s. 32ff.

förbehållsbelopp som jag kommer att redogöra för nedan.

Underhållsbidraget erhålls genom att beloppet för barnets behov fördelas proportionellt mellan föräldrarnas ekonomiska förmåga.²² Detta innebär att även den icke bidragsskyldige föräldrarnas ekonomiska förmåga beaktas vid fastställande av underhållsbidraget.

2.2.2.1 Normalbelopp

7 kap. 3 § FB stadgar att den underhållsskyldige får förbehålla sig ett belopp för sitt eget och familjens underhåll vid beräkning av underhållsbidrag.

Bestämmelsen baseras på principen att underhållsskyldigheten inte bör vara ovillkorlig, samt att hänsyn bör tas till den underhållsskyldiges egna samt dennes familjs behov av försörjning.²³ Bestämmelsen innebär att den underhållsskyldige vid beräkning av underhållsbidragets storlek årligen för sitt eget underhåll får undanta ett normalbelopp av storleken 120 procent av gällande basbelopp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring. Med gällande basbelopp avses det basbelopp som gäller när underhållsbidraget fastställs.²⁴ Normalbeloppet år 2002 är således 45 480 svenska kronor.

Normalbeloppet anses innefatta alla vanliga levnadskostnader utom bostadskostnaden, såsom utgifter för mat, kläder, hygien, telefon, tidningar, försäkringsavgifter m.m.²⁵ Familjelagssakkunniga motiverade sitt förslag att fastställa normalbeloppet till 120 % av basbeloppet, med att detta belopp låg över existensminimum och socialhjälpnivån.²⁶ Även föredragande ansåg att detta belopp var väl avvägt, då han menade att det skulle ge den bidragsskyldige ett oerättigt försteg framför den förälder som bor tillsammans med barnet om det sattes högre.²⁷

Normalbeloppet kan utgå med både ett högre och lägre belopp än vad lagen föreskriver om man kan visa att den underhållsskyldiga har onormalt höga eller låga levnadskostnader. Exempel på utgifter som kan medföra att den underhållsskyldige får förbehålla mer än normalbeloppet är kostsamma resor till och från arbetet beroende på långa avstånd eller höga kostnader på grund av sjukdom som inte kompenseras genom försäkringsersättning eller på annat sätt. Är den underhållsskyldiges levnadskostnader osedvanligt låga kan ett mindre belopp än normalbeloppet undantas. Detta är dock inte särskilt vanligt förekommande. Enbart den faktorn att den underhållsskyldige minskar sina utgifter då denne flyttar samman med en man eller kvinna som har egna inkomster medför inte att man räknar med ett lägre förbehållsbelopp.²⁸ Orsaken till att inte fästa för stor vikt vid en makes eller sambos ekonomi, var enligt familjelagssakkunniga att det skulle kunna uppfattas som att underhållsskyldigheten utsträcks till denne.²⁹

---

²² Prop. 1978/79:12, s. 102f.

²³ Prop. 1978/79:12, s. 94ff.

²⁴ Prop. 1978/79:12, s. 159.

²⁵ Prop. 1978/79:12, s. 99.

²⁶ Prop. 1978/79:12, s. 339.

²⁷ Prop. 1978/79:12, s. 97.

²⁸ Prop. 1978/79:12, s. 100.

²⁹ Prop. 1978/79:12, s. 340.

2.2.2.2 Bostadskostnad

Skälig kostnad för bostad får avräknas utöver normalbeloppet. Som huvudregel ska den faktiska bostadskostnaden beräknas, men i de fall bostadskostnaden är oskäligt hög med hänsyn till kostnadsläget på orten eller om bostaden är för stor i förhållande till familjens storlek kan ett mindre belopp godtas.³⁰ I det motsatta fallet då bostadskostnaden är osedvanligt låg har man i rättspraxis godtagit ett högre belopp än det faktiska. I NJA 1991 s. 40 drev den underhållsskyldige en taxirörelse och arbetade cirka tre dagar i veckan, vilket medförde en inkomst på cirka 4 500 svenska kronor brutto per månad. Han bodde tillsammans med sin hustru i en enrumslägenhet med en månadskostnad på 672 svenska kronor. HD ansåg att med hänsyn till mannens förvärvsförmåga hade hans inkomst kunnat vara 10 400 svenska kronor, vilket motsvarade normalinkomsten för en taxichaufför och därför skulle underhållsskyldigheten bedömas utifrån detta belopp. Eftersom förvärvsförmågan hos den bidragsskyldige beräknades skönmässigt och dennes osedvanligt låga bostadskostnad betingades av hans faktiskt låga inkomst, fick mannen förbehålla sig ett högre värde för bostadskostnad än det faktiska. HD ansåg att mannen skulle få undanta ett belopp för bostadskostnad som motsvarade den genomsnittliga kostnaden för en godtagbar bostad som mannen skulle ha skaffat sig om hans inkomst uppgått till det belopp som svarade mot hans förvärvsförmåga.

Vid bedömning av bostadskostnadens skälighet kan enligt socialstyrelsen de normer för skäliga bostadskostnader som försäkringskassan använder vid beräkning av bostadsbidrag till totalförsvarspliktiga, RFFS 2001:21, användas.³¹ Bor den underhållsskyldiga med make eller annan person under äktenskapsliknande förhållanden som har egna inkomster, antar man att de delar på bostadskostnaden och endast halva kostnaden av bostaden avräknas från den underhållsskyldiges inkomst. Om föräldern får göra förbehåll för make enligt 7 kap. 3 §, tredje stycket FB³² får han dock tillgodoräkna sig hela bostadskostnaden.³³

2.2.2.3 Förbehåll för hemmavarande make och barn

Utgångspunkten är att underhåll till barn har försteg framför underhåll till make. I de fall den underhållsskyldiges make har dålig ekonomi kan man ta hänsyn till detta vid fastställandet av underhållsbidrag. Angående rätten att förbehålla sig ett belopp för make likställs i denna paragraf samboende som tidigare har varit gifta eller samboende som har eller har haft gemensamma barn. Enligt 7 kap. 3 §, tredje stycket FB kan den underhållsskyldige förbehålla sig ett belopp för hemmavarande makes underhåll om särskilda skäl föreligger. Om den underhållsskyldiges make saknar inkomst eller har

---

³⁰ Prop. 1978/79:12, s. 100.

³¹ <http://www.sos.se/fulltext/114/2001-114-2/2001-114-2.htm>, 2002-03-07.

³² Se nedan.

³³ Prop. 1978/79:12, s. 100.

låg inkomst, däri inräknat utgående sociala förmåner, kan den underhållsskyldige få undanta ett belopp motsvarande 0,6 basbelopp för makens räkning. Har maken en nettoinkomst som motsvarar 1,2 basbelopp samt halva bostadskostnaden, bör maken anses klara sig själv.³⁴

I förarbetena har man poängterat att makeförehåll endast bör göras i de fall makarna har hemmavarande barn under 18 år eller om det annars föreligger särskilda skäl. Då familjelagssakkunniga föreslog denna bestämmelse ansåg flera remissinstanser att förslaget innebar att man tog alltför stor hänsyn till den underhållsskyldiges hemmavarande makes behov. Föredragande höll till viss del med dessa remissinstanser och ansåg att familjelagssakkunniga gått för långt i att begränsa underhållsskyldigheten för barn med hänvisning till kostnader för make. Utgångspunkten borde enligt föredragande vara att underhållsbidraget fastställs utan att hänsyn tas till hemmavarande make och att undantag från detta endast bör göras i de fall särskilda skäl föreligger. Frågan vad som är att anse som särskilda skäl överlämnade föredragande till rättspraxis. Han ansåg dock att det inte räcker att makarna har ett barn under 18 år som bor hemma. Förbehållsbelopp kunde dock få tillgodoräknas i de fall barnet är i förskoleåldern. Så kan också vara fallet då makarna har flera barn i något högre ålder samt då ett barn kräver särskild vård i hemmet p.g.a. sjukdom eller dylikt.³⁵

När en förälder har barn från ett tidigare förhållande som han inte bor tillsammans med samt bildar en ny familj med barn uppstår frågan huruvida rätten till underhåll ska fördelas barnen emellan. Utgångspunkten enligt förarbetena är att barnen är likställda när en person är underhållsskyldig mot flera barn. Det innebär dock inte att den underhållsskyldige behöver betala lika stort underhåll till alla sina barn. Orsaken till detta är att de två andra föräldrarna som halvsyskonen inte har gemensamt kan ha olika ekonomiska förutsättningar. Om så är fallet anser man att den gemensamma föräldern ska utge mer underhållsbidrag till den av halvsyskonen som bäst behöver ekonomiskt stöd. Samma grundtanke bör tillämpas i förhållandet mellan ett hemmavarande barn³⁶ och ett bidragsberättigat barn, vilket kan innebära att den gemensamma föräldern inte kan undvara något till det underhållsberättigade barnet. I de fall samtliga inblandade föräldrar har dålig ekonomi förespråkar förarbetena att den bidragsskyldige föräldern först ska tillgodose det hemmavarande barnets behov, eftersom man inte anser det finnas någon mening i att kräva den underhållsskyldige på ett bidragsbelopp som han eller hon ändå inte kan betala. Dessutom poängterade man i förarbetena att det underhållsberättigade barnet alltid garanteras en viss ekonomisk grundtrygghet i form av underhållstöd från samhället, en

---

³⁴ Walin, Gösta, a.a, s. 258.

³⁵ Prop. 1978/79:12, s. 98.

³⁶ Med hemmavarande barn avses ett barn som den bidragsskyldige stadigvarande bor tillsammans med och för vilket han eller hon är underhållsskyldig, men inte bidragsskyldig. Med hemmavarande barn avses även styvbarn enligt socialstyrelsens allmänna råd 1989:6, s. 77.

möjlighet som i regel inte tillkommer hemmavarande barn.³⁷ Därför har den underhållsskyldige enligt lag alltid rätt att undanta ett förbehållsbelopp för det hemmavarande barnets försörjning. Förbehållsbeloppets storlek sattes till 0,4 basbelopp per år vilket för år 2002 motsvarar 15 160 svenska kronor. Som riktlinje vid fastställandet av förbehållsbeloppets storlek var storleken på underhållsstödet, vilket i år utges med 14 076 svenska kronor. Storleken på förbehållsbeloppet kan frångås i det enskilda fallet om man anser att det är motiverat att räkna med ett högre eller lägre belopp. Omständigheter som talar för att ett högre belopp ska tillgodoräknas det hemmavarande barnet är att barnet p.g.a. sjukdom eller liknande behöver kostsam vård eller att barnet är i tonåren och har dryga behov.³⁸ Socialstyrelsen anser att minimibehovet för en tonåring bör kunna beräknas till 60 procent av basbeloppet. Kostnader för barnomsorg höjer också enligt socialstyrelsens mening minimibehovet.³⁹

Med hänsyn till att storleken på förbehållsbeloppet kan frångås, bör man från det belopp som ska vara till det hemmavarande barnets förfogande, avräkna den summa som barnets andra förälder kan tillskjuta i underhåll. Däremot ska barnbidrag och andra liknande förmåner inte avräknas. Det belopp som återstår är det som den bidragsskyldige under alla omständigheter ska förbehållas för underhåll till det hemmavarande barnet.⁴⁰

Frågan angående förbehåll för hemmavarande make och barn var aktuell i NJA 1983 s. 678. En man som var underhållsskyldig för ett barn från ett tidigare äktenskap yrkade att domstolen skulle befria honom från underhållsskyldighet, då förhållandena sedan underhållsbidragets belopp fastställts väsentligen hade förändrats. Mannen var omgift och paret hade skaffat ett barn tillsammans. Hustrun, som var sjuksköterska, arbetade inte eftersom hon valt att vara hemma och ta hand om deras gemensamma barn. Mannen ansåg inte att han hade möjlighet att betala underhållsbidrag till sitt första barn. Både tingsrätten och hovrätten lämnade mannens käromål utan bifall, då de menade att mannens hustru borde vara med och bidra till familjens försörjning genom arbete motsvarande åtminstone halvtidstjänstgöring. Någon jämkning var således inte aktuell. HD var däremot av annan uppfattning och ansåg det berättigat att mannens hustru inte förvärsarbetade eftersom hon vårdade makarnas barn som var i förskoleåldern. Mannen borde således få tillgodoräkna sig ett förbehållsbelopp enligt 7 kap. 3 § FB, såväl för det hemmavarande barnet, som för hustrun. Mannens ökade försörjningsbörda innebar således att han ansågs sakna förmåga att utge underhållsbidrag till det första barnet.

Med tanke på de förarbetsuttalanden som föregick bestämmelsen om makeförbehåll ter sig HD:s domslut inte särskilt förvånande. Makarna hade ett barn i förskoleåldern och kvinnan saknade inkomst. Det förefaller dock

---

³⁷ Prop. 1978/79:12, s. 101.

³⁸ Prop. 1978/79:12, s. 161.

³⁹ Socialstyrelsens allmänna råd 1989:6, s. 77.

⁴⁰ Prop. 1978/79:12, s. 101f.

märkligt att domstolen inte diskuterade möjligheterna att få barnomsorg, vilket ska beaktas enligt Socialstyrelsens allmänna råd 1989:6. Socialstyrelsen anser också med hänvisning till förarbetsuttalanden⁴¹ att den bedömning av en förälders förvärvsförmåga som görs enligt 7 kap. 1 § FB ska ligga till grund då man bedömer om hemmakeförbehåll ska utgå eller ej.⁴² Frågan om man ska beakta en förälders faktiska förmåga eller beakta den större förmågan som skulle kunna antas föreligga vid bestämmandet av en förälders ekonomiska förmåga enligt 7 kap. 1 § FB har diskuterats i förarbetena. Detta spørsmål var särskilt intressant när det gällde frågan om bedömningen av betalningsförmågan hos en hemarbetande make eller sambo. I förarbetena uttalas att utgångspunkten bör vara att man utgår från de faktiska förhållandena. Om den hemmavarande maken har möjlighet att få ett arbete utanför hemmet och familjesituationen inte kan anses kräva att maken avstår från denna möjlighet vore det emellertid enligt departementschefen stötande att fränkänna maken förmåga att bidra till barnets kostnader. I sådant fall får man utgå från en tänkt inkomst när underhållsfrågan bedöms.⁴³ Med utgångspunkt i dessa uttalanden förefaller det förvånande att domstolen inte har utgått från att hustrun i förevarande fall hade en tänkt inkomst. Familjesituationen kunde inte anses kräva att hustrun stannade hemma med barnet, då det torde ha funnits möjlighet till barnomsorg.

2.2.3 Jämkning av underhållsbidrag

Underhållsbidrag fastställs antingen genom dom eller avtal enligt 7 kap. 2 §, andra stycket FB. Lagen uppställer som huvudregel inte några formkrav, utan ett avtal om underhållsbidrag gäller både i skriftlig och muntlig form.⁴⁴ Walin anser dock att det bör fordras ganska mycket innan man kan anse att muntliga uttalanden innebär en bindande överenskommelse.⁴⁵ Ur bevissynpunkt är skriftlig form naturligtvis att föredra, samtidigt som skriftligt och bevittnat avtal krävs för att avtalet ska kunna ligga till grund för verkställighet enligt utsökningsbalken.⁴⁶ I 7 kap. 7 § FB finns ett undantag från huvudregeln. Ett avtal om att underhållsbidrag skall betalas för framtiden som ett engångsbelopp eller för längre period än tre månader, måste vara skriftligt och bevittnat av två personer för att åtnjuta giltighet. Är barnet under arton år skall avtalet dessutom vara godkänt av socialnämnden i den kommun där barnet eller dess vårdnadshavare är varaktigt bosatt eller, om ingen av dem är varaktigt bosatt i riket, av socialnämnden i Stockholm. Den föräldrarättsliga underhållsskyldigheten anses vara tvingande i den meningen att det inte är möjligt att i förväg avtala bort den. Anledningen till

---

⁴¹ Prop. 1978/79:12 s. 107.

⁴² Socialstyrelsens allmänna råd 1989:6, s. 76.

⁴³ Prop. 1978/79:12 s. 106f.

⁴⁴ Beträffande muntligt avtal, se RÅ 1961 ref. 50.

⁴⁵ Walin, Gösta, a.a, s. 250.

⁴⁶ 3 kap. 19 § Utsökningsbalken.

detta är att en vårdnadshavare inte fritt ska kunna förfoga över ett omyndigt barns tillgångar.⁴⁷

Dom eller avtal om underhåll kan jämkas av rätten, om ändring i förhållandena föranleder det enligt 7 kap. 10 § FB. Ett skäl för att begära jämkning kan enligt förarbetena vara att den bidragsskyldige har fått underhållsansvar mot ytterligare ett barn. Ett underhållsbidrag kan även jämkas uppåt i de fall förutsättningarna för rätt till förbehållsbelopp enligt 7 kap. 3 § FB har upphört.⁴⁸

Frågan angående jämkning av underhållsbidrag var aktuell i NJA 1982 s. 133. Modern yrkade om jämkning av underhållsskyldighet till två barn från ett tidigare äktenskap. Hennes oförmåga att bidra till barnens underhåll berodde på hennes förändrade levnadssituation. Kvinnan hade ingått nytt äktenskap och fått nya barn på två år respektive nio månader. Hon hade slutat sin anställning som sjukvårdsbiträde eftersom hon och hennes nye man kommit överens om att hon skulle vara hemma och ta hand om makarnas gemensamma barn. HD ansåg att det inte med fog kunde krävas att kvinnan skulle lämna de små barnen för att söka yrkesarbete och därför skulle kvinnan anses sakna förmåga att utge något underhållsbidrag till barnen från det förra äktenskapet.

I fråga om underhållsbidrag som bestämts genom avtal kan avtalet jämkas om det är oskäligt med hänsyn till omständigheterna vid dess tillkomst och förhållandena i övrigt. Denna bestämmelse har formulerats efter förebild av 36 § avtalslagen. Vidare kan underhållsbidrag till barn, som fastställts genom dom eller avtal, omprövas efter sex år, oavsett om ändrade förhållanden inträtt eller andra skäl till ändringen föreligger.

2.3 Styvföräldrars underhållsskyldighet

Enligt 7 kap. 5 § FB är en styvförälder, som är gift med barnets vårdnadshavare eller som har ett eget barn med denne, subsidiärt underhållsskyldig gentemot styvbarnet. En styvförälders underhållsskyldighet påverkar dock inte den rättsliga förälderns underhållsskyldighet, utan är som sagt endast subsidiär i förhållande till denna. Eftersom ett barn som endast lever tillsammans med en av sina föräldrar är berättigad till underhållsstöd från staten, kommer styvföräldrarnas underhållsplikt normalt att avse att tillförsäkra en ekonomisk nivå över underhållsstödet.⁴⁹ Regeln ger uttryck för principen att alla barn som lever i en familj ska leva på samma ekonomiska standard.⁵⁰

---

⁴⁷ Saldeen, Åke s. 177.

⁴⁸ Prop. 1978/79:12, s. 170f.

⁴⁹ Prop. 1978/79:12, s. 166.

⁵⁰ Prop. 1978/79:12, s. 57.

Vid reformeringen av den familjerättsliga underhållsskyldigheten i slutet av 1970-talet föreslog de sakkunniga att styvföräldrarnas skyldighet att bidra till ett styvbarns underhåll skulle upphävas. Motivet därtill var att reglerna inte hade någon praktisk betydelse, eftersom så länge makarnas sammanlevnad varade torde de anse det naturligt att barn som lever i samma familj ska behandlas lika. Skulle tvist om underhåll uppstå var det troligast att samlevnaden upplöstes. Så länge parterna sammanbodde torde därför reglerna i 7 kap. 5 § FB endast ha en normbildande effekt. Trots förslaget att en styvförälders underhållsskyldighet skulle upphävas var familjelagssakkunniga av uppfattningen att den bakomliggande principen om att alla barn i en och samma familjebildning ska leva på samma standard skulle fortsätta gälla.⁵¹ Med hänvisning till denna princip ansåg dock föredragande att styvföräldrarnas underhållsskyldighet skulle kvarstå vilket också är fallet idag.⁵²

Räckvidden av regeln i 7 kap. 5 § FB är i regel begränsad till situationer då barnet lever i en familjegemenskap med den biologiska föräldern och styvföräldern. Föreligger det särskilda skäl såsom att barnet flyttar hemifrån för att studera kan styvföräldrarnas underhållsplikt utsträckas till att gälla även då styvföräldern inte bor tillsammans med barnet. En förutsättning är att styvföräldern fortfarande lever tillsammans med barnets biologiska förälder. En styvförälder kan således aldrig åläggas underhållsskyldighet för en före detta makes eller sambos biologiska barn.⁵³

Flyttar barnet samman med sin andra biologiska förälder, bör styvföräldrarnas underhållsskyldighet enligt Gösta Walin praktiskt taget alltid upphöra.⁵⁴ Personligen är jag av uppfattningen att en styvförälders underhållsskyldighet inte bör utsträckas till fall då barnet flyttar från styvföräldern och dennes familj för att leva tillsammans med den andra biologiska föräldern. Eftersom styvföräldern inte lever tillsammans med barnet och underhållsskyldigheten för ett barn grundar sig på det biologiska föräldrskapet finns det inte något som talar för att styvföräldern ska åläggas underhållsskyldighet för styvbarnet.

Om en styvförälder försummar sin underhållsskyldighet enligt 7 kap. 5 § FB kan domstolen enligt 7 kap. 6 § FB ålägga den försumlige att betala underhållsbidrag. Inte något rättsfall från Högsta Domstolen har behandlat frågan om styvföräldrarnas underhållsskyldighet. Detta tyder på att denna fråga sällan är föremål för tvist. Orsaken därtill kommer att diskuteras i analysen nedan.

---

⁵¹ SOU 1977:37, *Underhåll till barn och frånskilda*, s. 72.

⁵² Prop. 1978/79:12, s. 88.

⁵³ Prop. 1978/79:12, s. 166.

⁵⁴ Walin, Gösta, a.a, s. 271.

2.4 Underhållsstöd

Underhållsstöd är en statlig stödform som utgår med 1 173 svenska kronor i månaden och är en garanti för att barn till särlevande föräldrar ska uppnå en viss ekonomisk standard.⁵⁵ Underhållstödssystemet har tillämpats sedan den 1 februari 1997 då det ersatte bidragsförskottsinstytutet som då funnits i Sverige sedan år 1937.⁵⁶

I familjer med en ensamstående förälder är i genomsnitt en tredjedel av de disponibla inkomsterna bidrag. Underhållsstödet är det största bidraget och utgör 11 procent av inkomsten.⁵⁷ Under det senaste decenniet har antalet barn som erhåller underhållsstöd/bidragsförskott ökat kraftigt, från 275 000 år 1990 till 333 632 år 2001.⁵⁸ Orsaken därtill är att det totalt sett finns fler barn än tidigare samtidigt som andelen barn med skilda föräldrar stigit. År 1997 infördes dessutom det förlängda underhållsstödet som innebär att underhållsstöd kan utgå efter att barnet fyllt 18 år, om barnet bedriver studier på grundskole- eller gymnasienivå. Det förlängda underhållsstödet utgår så länge studierna bedrivs, dock längst t.o.m juni månad det år barnet fyller 20 år.⁵⁹ Statens nettokostnader för underhållsstödet/bidragsförskottet har således ökat under förutnämnda period från 2 140 miljoner svenska kronor till 2 481 miljoner svenska kronor. År 1995 var summan för dessa kostnader 3 280 miljoner svenska kronor.⁶⁰ Ett av målen med införandet av underhållsstödet var att få ner kostnaderna för staten.⁶¹ Under år 2001 utbetalades cirka 4 365 miljoner i underhållsstöd. Samma år inbetalades 1 884 miljoner kronor av de återbetalningsskyldiga av underhållsstödet. Nettokostnaden uppgick som ovan nämnts till 2 481 miljoner kronor för år 2001.⁶²

Underhållsstödets mål är att samhället ska garantera barn till särlevande föräldrar en rimlig ekonomisk standard. Betalar den underhållsskyldige inte underhållsbidrag alls eller har underhållsbidraget fastställts till ett lägre belopp än 1 173 svenska kronor i månaden kan barnet kräva underhållsstöd enligt lag (1996:1030) om underhållsstöd, nedan förkortad USL. Ett barn kan vara berättigat till underhållsstöd vid tre olika situationer enligt 3 § USL. Den första situationen då ett barn har rätt till underhållsstöd är om barnets föräldrar inte bor tillsammans eller om en av föräldrarna är avliden. Det krävs att barnet varaktigt bor tillsammans med en av sina föräldrar, den

---

⁵⁵ Prop. 1995/96:208, *Underhållsstöd till barn till särlevande föräldrar m.m.*, s. 31.

⁵⁶ Bejstam, Lars och Wickström, Anita, *Underhållsstöd och underhållsbidrag*, Juristförlaget, Stockholm 1996, s. 5.

⁵⁷ Rapport från barnombudsmannen, *Upp till 18 - fakta om barn och ungdomar år 2001*, (www.bo.se, 2002-02-17)

⁵⁸ Riksförsäkringsverket, *Socialförsäkringen - årsredovisning budgetåret 2001*, s. 67.

⁵⁹ Riksförsäkringsverket, *Socialförsäkringsboken 2001*, s. 112.

⁶⁰ Bejstam och Wickström, a.a., s. 5, Riksförsäkringsverket, *Socialförsäkringen - årsredovisning budgetåret 2001*, s. 67.

⁶¹ DS 1996:2, *Underhållsstöd till barn till särlevande föräldrar*, s. 3.

⁶² <http://www.rfv.se/forsak/famba/uhs/analys/index.htm#kostnad>, 2002-05-31.

s.k. boföräldern, samtidigt som barnet ska vara folkbokfört hos denna föräldern. Boföräldern måste bo i landet och vara barnets vårdnadshavare om barnet inte har fyllt 18 år. Den andra situationen då ett barn kan ha rätt till underhållsbidrag är då det varaktigt bor hos båda föräldrarna, s.k. växelvis boende. Barnet måste vara folkbokfört hos någon av dem och den förälder som ansöker om underhållsstöd måste vara bosatt i landet. Ytterligare ett krav är att minst en av föräldrarna är vårdnadshavare för barnet. Är dessa förutsättningar uppfyllda kan även den andra föräldern ha rätt till underhållsstöd, även om denne inte är vårdnadshavare för barnet. Den sista situationen då barnet har rätt att kräva underhållsstöd är då barnet varaktigt bor tillsammans med en eller två särskilt förordnade vårdnadshavare som bor i landet.

Utges underhållsstöd till ett barn, ska staten enligt 21 § USL kräva den bidragsskyldige föräldern att återbetala ett belopp som helt eller delvis motsvarar underhållsstödet. Som underlag för återbetalningsskyldigheten läggs den bidragsskyldiges bruttoinkomst med ett avdrag av 72 000 kronor. Betalningsskyldigheten för varje barn ska framräknas som en procentandel av den sålunda fastställda inkomsten. Procenttalet för ett barn ligger på 14 procent, för två barn på 11,5 procent per barn och för tre barn 10 procent per barn.⁶³ Om den bidragsskyldige inte fullgör sin betalningsskyldighet ska försäkringskassan utan dröjsmål vidta åtgärder för fordringens indrivande enligt 29 § USL. Enligt 32 § USL kan försäkringskassan under vissa förutsättningar på ansökan därom bevilja anstånd med återbetalningsskyldigheten.

I vissa fall lämnas underhållsstödet som utfyllnad, s.k. utfyllnadsbidrag. Detta är fallet då den bidragsskyldige föräldern i rätt ordning betalar ett underhåll till barnet som motsvarar lägst den återbetalningsskyldighet som ålagts föräldern enligt USL om sökanden begär det. Utfyllnadsbidraget är ett rent stöd från samhället och någon återbetalningsskyldighet föreligger inte.

Vid växelvis boende kan underhållsstödet betalas ut till båda föräldrarna. Någon återbetalningsskyldighet för det utbetalda underhållsstödet åläggs inte utan underhållsstödet utgår som utfyllnadsbidrag. Dessa regler trädde i kraft den 1 januari 2001. Underhållsstöd kan utbetalas med högst 586 svenska kronor per månad till varje förälder. Beloppet motsvarar hälften av ett fullt underhållsstödsbelopp. Från beloppet avräknas hälften av det belopp som skulle ha fastställts som återbetalningsbelopp om föräldern varit återbetalningsskyldig enligt 8 §, tredje stycket USL.

---

⁶³ 24 §, andra stycket USL.

3 Danmark

Den danska motsvarigheten till det svenska underhållsbidraget är det s.k. børnebidraget. Lagregler om børnebidraget finner vi i lovbkg. nr. 293 af 2/5 1995 om børns forsørgelse, nedan förkortad BFL. Børnebidraget fastställs antingen av ”statsamtet” eller avtalas föräldrarna emellan. Om en bidragsskyldig förälder inte betalar ett av ”statsamtet” fastställt børnebidrag, inträder det offentliga och utbetalar børnebidraget förskottsvis enligt lovbkg nr. 1017 af 17/11/2000 om børnetilskud og forskudsvis udbetaling af børnebidraget. Storleken på det bidrag som staten utbetalar till ett barn motsvarar det belopp som børnebidraget ska utgå med. Staten utbetalar dock inte ett högre belopp än det s.k. normalbidraget som motsvarar 940 danska kronor per månad. I Danmark är underhållsbidrags- och underhållsstödssystemen till skillnad från Sverige inte autonoma. Den bidragsskyldige ska nämligen återbetala staten det belopp som har ålagts honom enligt lov om børns forsørgelse.

3.1 Grundläggande bestämmelser om underhållsskyldighet till barn

Reglerna om den danska motsvarigheten till det svenska underhållsbidraget och underhållstödet berör även i Danmark ett stort antal barn och deras föräldrar. Den 1 januari år 2000 fanns i Danmark cirka 1 140 000 barn i åldrarna 0-17 år. 75 procent av dessa barn bodde tillsammans med båda sina föräldrar.⁶⁴ Detta innebär att cirka 275 000 barn berörs av reglerna om underhållsbidrag och underhållsstöd.

Enligt 2 § lov om aktiv socialpolitik⁶⁵ har föräldrarna i förhållande till det offentliga plikt att försörja sina barn under 18 år. Bestämmelsen innebär att föräldrar i Danmark har den primära underhållsskyldigheten för barnet, och det offentligas underhållsskyldighet är endast subsidiär. I Danmark finner man de civilrättsliga reglerna om underhållsskyldighet till barn i lovbkg. nr. 293 af 2/5 1995 om børns retsstilling. Lagen har tidigare kallats Børneloven, men den 1 juli 2002 kommer en ny lag att träda i kraft med namnet Børneloven⁶⁶ som behandlar regler om fader- och moderskap. I samband med denna lags ikraftträdande ändrar lov om børns retsstilling namn till lov om børns forsørgelse.⁶⁷ Då målsättningen med uppsatsen är att den ska vara så aktuell som möjligt kommer jag att hänvisa till det nya namnet av lagen som nedan förkortas BFL.

---

⁶⁴ http://www.sm.dk/netpublikationer/socialsektor_2000/kap02_1.htm, 2002-04-22.

⁶⁵ Lovbkg nr. 614 af 26/06/2001.

⁶⁶ Lov nr. 460 af 7. juni 2001.

⁶⁷ 37 § Børneloven (Lov nr. 460 af 7. juni 2001).

Enligt 2 kap. 13 §, första stycket BFL är ett barns föräldrar var för sig förpliktade att försörja ett barn. Underhållsskyldigheten åvilar barnets rättsliga föräldrar och liksom i Sverige grundar sig det rättsliga föräldraskapet på det biologiska föräldraskapet, med undantag för adoptivföräldrar.⁶⁸ Underhållsskyldigheten åvilar föräldrarna, oavsett om de har del i vårdsnaden av barnet eller ej. Eftersom det rättsliga föräldraskapet ligger till grund för underhållsskyldigheten har styvföräldrar inte någon plikt att betala underhåll till sitt styvbarn.⁶⁹

Barnet ska försörjas, uppfostras och utbildas med hänsyn till föräldrarnas levnadsvillkor och barnets behov. När båda föräldrarna lever tillsammans med barnet uppfyller de sin underhållsskyldighet genom dagliga inköp till barnets försörjning. Vad förälderns underhållsskyldighet närmare innebär är svårt att definiera, då paragrafens ordalydelse är lika diffus som i Sverige. Eftersom man hänvisar till barnets behov och föräldrarnas levnadsvillkor innebär det först och främst att det är föräldrarna själva som bestämmer på vilken ekonomisk nivå försörjningen ska ske.⁷⁰ I de fall ett barn har egen inkomst är föräldrarna berättigade att använda barnets intäkter till dess underhåll i lämplig omfattning och med hänsyn till deras och barnets ekonomiska ställning enligt 1 kap. 2 §, tredje stycket lov nr. 387 af 14/06/1995 om forældremyndighed og samvær. Föräldrarnas underhållsskyldighet kan således begränsas men består alltid fram till att barnet fyllt 18 år enligt 14 §, andra stycket BFL. Den kan utsträckas till barnets 24 års dag om barnet då fortfarande är under utbildning. I stort sett alla typer av utbildning som antingen förbättrar barnets möjligheter på arbetsmarknaden eller förbereder barnet inför högre studier berättigar till underhållsbidrag. Bidragsplikten för en dotter kan, om inte ”statsamtet” bestämmer annat, upphöra innan barnet har fyllt 18 år om hon dessförinnan ingår äktenskap.

3.2 Børnebidrag

3.2.1 Børnebidragsskyldiga

I de fall en förälder försummar sin underhållsskyldighet kan ”statsamtet” ålägga denne att betala bidrag, s.k. børnebidrag, till barnets försörjning enligt 2 kap. 13 §, andra stycket BFL. Försörjningsplikten övergår då till en bidragsplikt. I praktiken innebär regeln att det som utgångspunkt fastställs børnebidrag då föräldrarna har separerat eller då samboförhållandet har upphört.⁷¹ Bor barnet och dess båda föräldrar tillsammans, och en eller båda föräldrarna försummar sin underhållsskyldighet, kan staten inte ålägga

---

⁶⁸ Rasmussen, Nell, *Familieret*, 6:e reviderade uppl, Greens§Jura, Viborg 2000, s. 106.

⁶⁹ Nielsen, Linda, Vorstrup Rasmussen, Jesper, *Familieretten*, 3:e uppl, GadJura, Köpenhamn 2001, s. 491.

⁷⁰ Rasmussen, Nell, a.a, s. 106.

⁷¹ Agell, Anders, *Familjestöd, familjebegrepp och underhållsskyldighet mot barn i de nordiska länderna*, Iustus förlag AB, Uppsala 1996, s. 158.

föräldrarna att betala ett specifikt børnebidrag till barnet. Denna fråga ska istället avgöras i enlighet med sociallagstiftningen.⁷²

I Danmark spelar placeringen av vårdnaden en viss roll för frågan om underhåll. Har föräldrarna gemensam vårdnad har båda föräldrarna rätt att bestämma hur barnet ska försörjas. De utgifter som den ena av föräldrarna har för barnets försörjning, kan således tillmätas betydelse trots den andres protest. Uppehåller sig barnet lika mycket hos båda föräldrarna, fastställs det normalt inte børnebidrag, eftersom båda föräldrarna anses uppfylla sin underhållsplikt löpande. Endast i de fall då en av föräldrarna bär den övervägande försörjningsbördan kan det fastställas underhållsbidrag. Huruvida den ena av föräldrarna kan anses vara huvudförsörjare, avgörs av en utredning av de kostnader för barnet som föräldrarna var för sig står för, t.ex. utgifter för barnomsorg, transport, kläder o.s.v. Vid undersökningen tar man också hänsyn till vem av föräldrarna som uppbär barnbidrag och andra barnfamiljebidrag.⁷³ I de fall en av föräldrarna är ensam vårdnadshavare för barnet är det denne ensam som bestämmer hur barnet ska försörjas. Bor barnet hos den av föräldrarna som är ensam vårdnadshavare antas denne ha rätt att kräva att underhållsbidrag fastställs. Detta antas också gälla i de fall då barnet bor ungefär lika mycket hos båda föräldrarna.

Barnet har inte själv någon formell möjlighet att begära att ”statsamtet” ska ålägga en förälder att betala bidrag till barnet, då barnet anser att föräldern försummar sin underhållsskyldighet. Rätten att kräva att underhållsbidrag fastställs och rätten att inkräva bidrag har däremot den person som betalar för barnets utgifter såvida vederbörande har, eller då vårdnaden upphörde, hade vårdnaden för barnet eller har barnet ”lagligt i sin vård” enligt 2 kap. 18 §, andra stycket BFL.

Det första och väsentligaste kravet för att få kräva att bidrag fastställs är således att den bidragssökande betalar för barnets underhåll. Detta krav vållar inte några problem när den bidragssökande har ett barn boende hos sig som är under 18 år. I de fall barnet studerar på annan ort och således inte bor hos den bidragssökande, måste denne visa att han eller hon betalar väsentliga bidrag till barnets dagliga försörjning. Är barnet över 18 år och studerar, tolkas kravet i 2 kap. 18 §, andra stycket BFL om att den bidragssökande ska betala till barnet försörjning mycket vidsträckt.⁷⁴

Lagen kräver också att vederbörande har, eller då vårdnaden upphörde, hade vårdnaden för barnet eller har barnet ”lagligt i sin vård”. Detta innebär att en förälder som inte har vårdnaden om sitt barn endast är berättigad att kräva bidrag från den andra föräldern då den förstnämnde har barnet ”lagligt i sin vård”. I praxis anser man att kravet att ha barnet ”lagligt i sin vård” är uppfyllt då man har barnet boende hos sig med vårdnadshavarens uttryckliga

---

⁷² Skarrildhus-beretningen 1989, s. 21f.

⁷³ Skarrildhus-beretningen 1993 s. 17.

⁷⁴ Rasmussen, Nell, a.a, s. 112.

eller underförstådda samtycke. Om vårdnadshavaren protesterar mot barnets boplat och försöker att få barnet tillbaka kan ett senare acceptande, underförstått eller uttryckligt, berättiga den person barnet bor hos att få bidrag från den tidpunkt samtycket gavs. Enligt Skarrildhus-beretningen 1994 s. 22f anser man att laglig vård föreligger i ett fall då barn över 14 år flyttar hem till den av föräldrarna som inte har vårdnaden, trots vårdnadshavarens motvilja. Anledningen därtill är att vårdnadshavaren inte har stor möjlighet att bestämma var ett äldre barn ska bo, och att det vid värdering av laglig vistelseort tas särskild hänsyn till barnets egen önskan.

Enligt 2 kap. 18 §, andra stycket, andra meningen BFL har även staten rätt att kräva att bidrag fastställs och inkrävs i den mån staten betalar för barnets underhåll. Som exempel kan nämnas den situation då ett barn under 18 år flyttar hemifrån till en egen bostad utan att detta har karaktären av en fosterhemsplacering. Har flyttningen skett mot föräldrarnas vilja och har barnet möjlighet att komma tillbaka och bli försörjd av föräldrarna kan det inte fastställas något underhållsbidrag, eftersom man anser att föräldrarna fortfarande uppfyller sin försörjningsplikt i dessa fall.⁷⁵

3.2.2 Børnebidragets storlek och dess bestämmande

Vid fastställande av børnebidrag ska ”statsamtet” enligt 2 kap. 14 §, första stycket BFL ta hänsyn till barnets behov och föräldrarnas ekonomiska förhållanden, främst föräldrarnas förvärvsförmåga. Underhållsbidraget ska enligt lagens lydelse fastställas efter en konkret värdering av ”statsamtet” på grundval av upplysningar om föräldrarnas inkomster. De ekonomiska upplysningarna inhämtas från parterna eller då dessa inte medverkar, från skattemyndigheten.

Till följd av tabeller som utges av civilretsdirektoratet har det uppkommit en fast praxis för fastställande av børnebidrag i Danmark. Dessa tabeller anger till vilket belopp underhållsbidraget ska fastställas och tar sin utgångspunkt i den bidragsskyldiges bruttoinkomst. Hänsyn tas även till antalet barn som den bidragsskyldige är bidrags- och underhållsskyldig för.

Underhållsbidragets storlek fastställs normalt inte till ett lägre belopp än det s.k. normalbidraget. Undantagsvis kan bidraget fastställas till 1/2 eller 1/3 av normalbidraget i de fall barnet bor i ett land där levnadskostnaderna är väsentligt lägre än i Danmark.⁷⁶

Storleken på normalbidraget regleras den 1 januari varje år enligt 5 kap. 25a § lovbgk nr. 1017 af 17/11/2000 om børnetilskud og forskudsvis udbetaling af børnebidrag, nedan förkortad BTL. Normalbidraget består av ett grundbelopp⁷⁷ samt ett tillägg⁷⁸. Normalbidraget år 2002 utgör 940

⁷⁵ Skarrildhus-beretningen 1986, s. 13ff och 1988, s. 26ff.

⁷⁶ Rasmussen, Nell, a.a, s. 119.

⁷⁷ 1 kap. 4 §, tredje stycket samt 3 kap. 14 § BTL.

⁷⁸ 1 kap. 4 §, femte stycket samt 3 kap. 14 § BTL.

danska kronor per månad, varav grundbeloppet uppgår till 832 danska kronor per månad och tillägget utgör 108 danska kronor per månad.⁷⁹

En underhållsskyldig kan åläggas att utbetala ett högre underhållsbidrag än normalbidraget i de fall vederbörande har högre bruttoinkomst än en arbetare med genomsnittsinkomst. Enligt ”Cirkulæreskrivelse af 7. December 2001 om vejledende indtægtsgrænser i 2002 i sager om børnebidrag og ægtefællebidrag” bör man vid fastställelse av högre bidrag än normalbidraget år 2002 ta utgångspunkt i följande årsinkomster;

Inkomst	Ett barn	Två barn	Tre barn
Upp till ca. 305 000 Dkr	Normalbidrag	Normalbidrag	Normalbidrag
Ca. 305 000 Dkr	+ 25 %	Normalbidrag	Normalbidrag
Ca. 320 000 Dkr	+ 50 %	+ 25 %	Normalbidrag
Ca. 345 000 Dkr	+ 100 %	+ 50 %	+ 25 %
Ca. 385 000 Dkr		+ 100 %	+ 50 %
Ca. 440 000 Dkr			+ 100 %

Vid högre inkomster än 440 000 danska kronor kan det fastställas högre bidrag än vad tabellen ovan anger. Hur stort underhållsbidrag som ska utges ska fastställas i varje enskilt fall, men i praxis har bidraget aldrig fastställts till högre belopp än normalbidraget + 400 %.⁸⁰

Vid fastställandet av bidragets storlek tar man inte hänsyn till att den bidragspliktiges eventuellt ingått nytt äktenskap eller samboförhållande. Man tar normalt inte heller hänsyn till eventuella styvbarn som den bidragsskyldiges lever tillsammans med, eftersom det inte stadgas någon rättslig underhållsplikt för styvbarn i Danmark. En bedömning av förhållandena i det enskilda fallet kan dock utmyнна i ett annat resultat, såsom i Skarrildhus-beretningen 1994, s 20f. Den bidragsskyldige hade frivilligt tagit på sig försörjningen av hustruns särkullbarn, eftersom barnets biologiska fader levde i utlandet och inte bidrog till barnets försörjning. Den underhållsskyldiges utgifter för hustruns barn ingick som ett led i bedömningen av den underhållsskyldiges ekonomiska förmåga att betala børnebidrag till det biologiska barnet.

Utgifter som en bidragsskyldig har i samband med umgänge med barnet tar man normalt inte hänsyn till då man fastställer underhållsbidragets storlek. I de fall umgänget är särskilt omfattande kan man ta hänsyn till utgifterna när man tar ställning till om normalbidraget ska höjas med ett procenttillägg.⁸¹ Man tar inte heller särskild hänsyn till bidragsmottagarens inkomst när bidragets storlek ska fastställas. Man tar inte heller hänsyn till att bidragsmottagaren ingått ett nytt äktenskap, inlett ett samboförhållande eller har flera barn.⁸²

⁷⁹ Cirkulæreskrivelse af 7. December 2001 om vejledende indtægtsgrænser i 2002 i sager om børnebidrag og ægtefællebidrag (<http://www.civildir.dk/>, 2002-05-16).

⁸⁰ Bet. 1389/2001 om børns forsørgelse, s. 84.

⁸¹ Bet. 1389/2001, s. 41.

⁸² Rasmussen, Nell, a.a, s. 119.

Undantagsvis kan det fastställas högre bidrag än vad civilrettsdirektoratets riktlinjer anger med hänsyn till den bidragspliktiges inkomst. Så kan vara fallet då barnet lider av en kronisk sjukdom vars behandling medför utgifter som inte är obetydliga och som inte täcks av offentliga bidrag. Bidrag kan också fastställas till ett lägre belopp än riktlinjerna och det kan också hända att en förälder inte åläggs att betala bidrag. Om ett barn har egna intäkter i sådan omfattning att det helt eller delvis kan försörja sig själv, tar man hänsyn till detta då man fastställer underhållsbidraget. För några år sedan var det fast praxis att bidrag inte fastställdes eller att ett redan fastställt bidrag föll bort då barnets månadsinkomst översteg tre gånger normalbidraget. Idag ska barnets inkomst klart överskrida tre gånger normalbidraget för att den vägledande regeln om befrielse av underhållsplikt på grund av barnets egen inkomst ska kunna tillämpas. Beslut om bortfall av underhållsbidrag på grund av barnets egna intäkter tas idag efter en konkret bedömning av samtliga faktorer i det enskilda fallet, exempelvis den bidragspliktiges och den bidragsberättigades inkomster. Man tar även hänsyn till om ett barns intäkter är intjänade för ett bestämt mål, t.ex. till en resa eller för ett köp av en bestämd sak, eller om inkomsterna är intjänade under ett lov.⁸³ Underhållsbidraget kan även fastställas till ett lägre belopp i de fall man anser att det är orealistiskt att kräva att den underhållsskyldige ska betala bidrag p.g.a. dennes dålig ekonomi samtidigt som bidragsmottagaren ekonomiska förhållanden är så goda att det egentligen inte existerar något behov av bidrag.

Underhållsbidraget betalas normalt förskottsvis varje halvår enligt 2 kap. 14 §, fjärde stycket BFL. Bidragen utbetalas i regel den 1/4 och den 1/10 om ”statsamtet” inte fastställer månadsvis betalning, vilket man är restriktiv med.

3.2.3 Jämkning av børnebidrag

Børnebidrag kan fastställas av ”statsamtet”. Föräldrar som inte lever tillsammans kan också ingå avtal med varandra om hur underhållsskyldigheten till ett barn ska regleras. Det råder i princip fri avtalsrätt inom avtalslagens gränser. Föräldrarna kan i princip fritt avtala om bidragets storlek, betalningstidpunkter och eventuella villkor för betalning.

Om det inkommer en motiverad ansökan kan ”statsamtet” när som helst ändra ett av dem fastställt bidrag enligt 2 kap. 16 §, första stycket BFL. Ett fastställt avtal kan ändras om barnets eller den underhållsskyldiges inkomst har förändrats. Den bidragspliktige har dock inte ålagts någon plikt att upplysa bidragsmottagaren om inkomständringar, som skulle kunna medföra att bidragets storlek ökade. Bidragsmottagaren å sin sida är inte skyldig att upplysa den bidragsskyldige om ändringar i barnets inkomst som skulle kunna medföra en nedsättning av bidraget. Beslut om ändring eller bortfall

---

⁸³ Rasmussen, Nell, a.a, s. 120.

av underhållsbidrag tas normalt med verkningar för framtiden, d.v.s. från den förstkommande förfallodagen efter ”statsamtets” beslut. Denna utgångspunkt kan dock frångås i särskilda fall, t.ex. då en av parterna medvetet har uppgivit oriktiga uppgifter, vid ett uppenbart oriktigt beslut eller då sakbehandlingen har tagit orimligt lång tid. Vid sådana särskilda tillfällen kan ändring eller bortfall få retroaktiv verkan. Ändringen kan då gälla från en tidpunkt som ligger innan beslutet eller från en tidpunkt då den bidragspliktige underrättades om ändringen.⁸⁴

Ett av föräldrarna avtalat bidrag kan ändras av ”statsamtet” om avtalet är uppenbart obilligt, när förhållandena väsentligt har ändrats eller när avtalet strider mot barnets behov.⁸⁵ Kraven för att ”statsamtet” ska kunna ändra ett bidrag som föräldrarna har avtalat om är således högre än då ”statsamtet” ska göra ändringar i ett fastställt bidrag enligt 2 kap. 16 § BFL. Avtal om att det inte ska betalas underhållsbidrag till ett barn eller avtal som innebär att underhållsbidragets storlek kommer att vara väsentligt lägre än det bidrag som ”statsamtet” hade fastställt anses alltid strida mot barnets behov. Om den bidragsberättigade kräver att få ett bidrag fastställt när det förhållandet är för handen görs detta alltid.⁸⁶

Ett avtal mellan föräldrarna kan även innebära att det ska utbetalas ett högre bidrag än vad civilretsdirektoratets riktlinjer förespråkar. Det kan vara vanskligt att fastställa ett för högt bidrag med tanke på att kraven att ändra ett bidrag i 2 kap. 17 § BFL är höga. I praxis har man inte ansett att det faktum att den bidragspliktige gifter om sig och eventuellt får nya barn som han blir underhållsskyldig för, utgör en sådan väsentlig förändring av förhållandena att ett slutet avtal skall ändras. Detsamma gäller då ett avtal om gemensam vårdnad upphör.⁸⁷

3.3 Förskottsvis utbetalning av børnebidrag

I de fall en bidragsskyldig förälder inte betalar det børnebidrag som ålagts honom enligt lov om børns forsørgelse inträder det offentliga. Enligt 3 kap. 11 § Lov om børnetilskud og forskudsvis udbetalning af børnebidrag⁸⁸ kan ett underhållsbidrag som fastställts enligt lov om børns forsørgelse och som inte utbetalas på förfallodagen, betalas av det offentliga till den person som är berättigad att kräva att bidrag fastställs enligt 2 kap. 18 §, andra stycket BFL. Det krävs alltså att bidraget ska vara fastställt av ”statsamtet”. Ett avtal om bidrag mellan parterna berättigar alltså inte till förskottsvis utbetalning av underhållsbidrag. Bidraget utbetalas av socialförvaltningen i den bidragsberättigades hemkommun.

---

⁸⁴ Bet. 1389/2001, s. 81f.

⁸⁵ Jfr. 2 kap. 17 § Bfl.

⁸⁶ Bet. 1389/2001, s. 94.

⁸⁷ Rasmussen, Nell, a.a, s. 109ff

⁸⁸ Lovbkg nr. 1017 af 17/11/2000.

Enligt 3 kap. 12 § BTL och 1 kap. § 5 BTL måste följande villkor vara uppfyllda på bidragets förfallodag för att børnebidraget ska kunna utbetalas förskottsvis;

1. Barnet eller den av föräldrarna som är vårdnadshavare ska ha danskt medborgarskap eller fast bostad i landet.⁸⁹
2. Barnet ska ha hemvist i landet.
3. Barnet får inte ha ingått äktenskap.
4. Barnet får inte vara placerat utanför hemmet enligt lov om social service, inte heller vara intagen på en dygnsanstalt tillsammans med en vårdnadshavare enligt lov om social service eller i övrigt försörjas av offentliga medel.
5. Den som bidraget utbetalas till ska ha fast bostad i landet under en sammanhängande period av tre år.
6. Föräldrarna får inte leva tillsammans.

Enligt 3 kap. 12 § BTL kan förskottsvis utbetalning ske fram till barnets 18 års dag. Storleken på det bidrag som ska utbetalas förskottsvis svarar mot det belopp som fastställts enligt 3 kap. 14 § lov om børns forsørgelse med den begränsningen att ett högre belopp än normalbidraget inte kan utbetalas. Har barnet inkomst, vars storlek överstiger tre gånger normalbeloppet d.v.s. 2820 danska kronor per månad, utbetalas inte något børnebidrag förskottsvis av det offentliga.⁹⁰

När ett bidrag betalas förskottsvis träder det offentliga in i rätten att inkräva underhållsbidraget av den underhållsskyldige enligt 3 kap. 18 § BTL. Det offentliga har rätt att indriva hela det belopp som vid beslut i enlighet med lov om børns forsørgelse ska betalas av den underhållsskyldige. Då detta belopp överstiger det förskottsvis utbetalda bidraget ska det överskjutande beloppet utbetalas till den som är berättigad att inkräva bidrag. Bestämmelser om indrivningen och dess förfarande finns i lov om inddrivelse af underholdsbidrag.⁹¹

År 2000 utbetalade kommunerna børnebidrag förskottsvis till ett belopp av ca. 1 550 miljoner danska kronor. Den största delen av detta belopp indrevs, då de bidragspliktiga betalade in ca. 1 430 miljoner danska kronor till kommunerna. Detta innebär en indrivningstal på 92 procent.⁹²

3.4 Børnetilskud

Ensamstående föräldrar har i Danmark rätt till ett extraordinärt bidrag, ett s.k. børnetilskud, enligt BTL. Ordinarie børnetilskud utgår enligt 1 kap. 2 § BTL när den som har ensam vårdnad eller som har del i vårdnaden är

---

⁸⁹ Paragrafen innehåller undantag från huvudregeln, se 1 kap. 5 § BTL.

⁹⁰ Bet. 1389/2001, s. 97.

⁹¹ Lovbkg. nr. 631 af 15/09/1986 med senare ändringar. Denna lag kommer inte att behandlas vidare i uppsatsen, då den ligger utanför uppsatsens syfte.

⁹² Statistisk årsbog 2001, s. 179, (<http://www.dst.dk/aarbog, 2002-05-21>).

ensamförsörjare. Børnetilskud utgår även i de fall barnet bor lika mycket hos vardera föräldern som har gemensam vårdnad, under förutsättning att båda eller bara den ene av vårdnadshavarna är ensamförsörjare samtidigt som barnet är folkbokfört hos den av föräldrarna som är ensamförsörjare. Ordinarie børnetilskud utgår år 2002 med 3 916 Dkr per år.⁹³

En person som är gift anses som ensamförsörjare i de fall talan om äktenskapsskillnad har väckts, men en dom på äktenskapsskillnad ännu inte meddelats. Även då en gift person lever åtskild från sin make eller maka p.g.a. oenighet anser man att denne är ensamförsörjare. En ogift person anses vara ensamstående när vederbörande inte lever tillsammans med barnets förälder eller någon annan person under äktenskapsliknande förhållanden. Huruvida en person lever tillsammans med någon annan under äktenskapsliknande förhållanden avgörs vid en konkret bedömning i varje enskilt fall, men ett sådant förhållande föreligger normalt när parterna genom bidrag, arbete i hemmet eller på annat sätt bidrager till det gemensamma hushållet. Det är normalt en förutsättning att parterna ska ha gemensam bostad, men den formella anmälan till folkbokföringsregistret är inte avgörande vid bedömning av huruvida detta är fallet.⁹⁴

Enligt 1 kap. 3 § BTL utgår även ett extra børnetilskud av storleken 3 090 Dkr per år till den ensamstående förälder som ovan har rätt till ordinarie børnetilskud och har barnet hos sig. Det är inte ett absolut krav att barnet övernattar i denna förälderns bostad, utan det avgörande är huruvida föräldern står för den dagliga försörjningen. En ensamstående förälder har bara rätt till ett extra børnetilskud oavsett hur många antal barn denne försörjer.⁹⁵

Børnetilskud tillkommer barnet och en delsumma utbetalas varje kvartal. Enligt 2 kap. 8 § BTL utbetalas børnetilskud normalt till barnets moder. Är fadern ensam vårdnadshavare utbetalas bidraget till honom. Om endast den ene föräldern har vårdnaden om barnet, men barnet bor hos den andre föräldern kan bidraget utbetalas till den sistnämnda efter vårdnadshavarens godkännande. Har föräldrarna gemensam vårdnad men inte lever tillsammans utbetalas bidraget till den som har barnet boende hos sig eller till den förälder där barnet tillbringar mest tid. Bor barnet lika mycket hos båda föräldrarna utbetalas bidraget till den förälder där barnet är folkbokfört.

Denna rätt till ordinärt och extra børnetilskud för en förälder upphör när ett samlevnadsförhållande etableras.

---

⁹³ <http://www.danmark.dk>, 2002-05-22.

⁹⁴ Socialministeriets vejledning nr. 42 af 30. januar 1996 om børnetilskud og forskudsvis udbetalning af børnebidrag, (<http://www.restinfo.dk>) 2002-05-21.

⁹⁵ Socialministeriets vejledning nr. 42 af 30. januar 1996 om børnetilskud og forskudsvis udbetalning af børnebidrag, (<http://www.restinfo.dk>) 2002-05-21.

3.5 Betænkning 1389/2001 om børns forsørgelse

I november 1992 tillsatte Justitieministeriet en kommitté vid namn Børnelovsudvalget, vars uppgift bl.a. var att göra en grundlig översyn av lov om børns forsørgelse med utgångspunkt att undersöka huruvida lagens regler om underhåll till barn var rimliga och tidsenliga.⁹⁶ Den 31 oktober år 2000 framlade kommittén betænkning 1389/2001 om børns forsørgelse med förslag på ändringar av reglerna angående underhåll till barn. Detta betänkande har ännu inte utmynnat i något lagförslag.⁹⁷

I ljuset av de förändrade familjemönstren i Danmark var frågan om vilka barn som ska omfattas av den rättsliga försörjningsplikten, frågan om hur den inbördes relationen mellan flera försörjningsberättigade barn ska regleras, samt frågan angående en styvförälders relation till ett styvbarn de centrala frågorna i betänkandet.⁹⁸

3.5.1 Grundläggande bestämmelser om underhållsskyldighet till barn

Vad gäller frågan om vem som ska åläggas det rättsliga ansvaret för barnets underhåll anser kommittén att försörjningsplikten ska fortsätta att åvila de rättsliga föräldrarna. Underhållsskyldigheten bör alltså inte utvidgas till att gälla styvföräldrar, fosterföräldrar eller en vårdnadshavare som inte är rättslig far eller mor till barnet. När det gäller frågan om styvföräldrars underhållsskyldighet är kommittén av uppfattningen att det finns flera faktorer som talar för att inte ålägga styvföräldrar underhållsplikt, oavsett om det är fråga om styvbarn i ett äktenskap eller samboförhållande. Orsaken därtill är för det första att det kan förefalla orimligt att ålägga en styvförälder ekonomiska förpliktelser gentemot barnet, då denne inte har några rättigheter, såsom vårdnad och umgänge, i förhållande till det. För det andra kommer införandet av en rättslig försörjningsplikt gentemot styvbarn medföra en rad svåra avgränsningsfrågor med hänsyn till huruvida underhållsskyldigheten ska gälla både styvbarn i äktenskap- och samboförhållande. För det tredje kan bidragsplikten för en styvförälder medföra svårigheter för den av föräldrarna som har barnet boende hos sig att etablera en ny relation, eftersom denna förälders nye make eller sambo åläggs en underhållsplikt för styvbarnet.⁹⁹

För att børnebidrag ska kunna fastställas och utbetalas i Danmark idag måste en av föräldrarna försumma sin underhållsplikt. Detta kriterium vållar problem i frågan om hur det ska dokumenteras att den ena av barnets

---

⁹⁶ Bet. 1389/2001, s. 8.

⁹⁷ <http://www.retsinfo.dk/minind/minind.htm>, 2002-05-21.

⁹⁸ Bet. 1389/2001, s. 14.

⁹⁹ Bet. 1389/2001, s. 21.

föräldrar inte uppfyller sin underhållsskyldighet. Detta kriterium är naturligtvis av stor principiell betydelse, eftersom tanken med børnebidraget är att ersätta en medförsörjare, men begreppet är besvärligt att arbeta med i praktiken. Kommittén föreslår att frågan om underhållsbidrag ska utgå eller inte, ska vara knuten till förhållandet att barnet inte bor tillsammans med båda föräldrarna. Samtidigt menar kommittén att detta kriterium kan frångås i de fall föräldrarna kan dokumentera att de gemensamt försörjer barnet. Bidraget kan utkrävas av den av föräldrarna som har barnet boende hos sig eller som på annat sätt försörjer detta. Härvid ändras det föräldrade uttrycket ”försumlig försörjare” och huvudregeln knyts till barnets bostad, vilket är ett tydligare begrepp. Det ska inte heller vara avgörande vem av föräldrarna som har vårdnaden eller om det är gemensam vårdnad.¹⁰⁰

Ändringar i betalningsperioderna föreslås också i betänkandet. Kommittén menar att bidraget ska utbetalas en gång i månaden istället för dagens regler om betalning en gång i halvåret.¹⁰¹

3.5.2 Børnebidragets storlek och dess bestämmande

Kommittén föreslår att normalbidragsmodellen ska fortsätta gälla i de fall båda föräldrarna är medelinkomsttagare¹⁰², eftersom den modellen är lätt att förstå och administrera. Samtidigt anses att den främjar ingående av avtal och är därmed konfliktämmande. Normalbidragsmodellen bör dock genomgå en del förändringar.

I de fall den bidragspliktige har särskilt höga inkomster ska barnet naturligtvis ta del därav. Dagens regler som innebär att bidraget höjs vid ökade inkomster ska fortsätta att gälla, men det ska betonas att civilretsdirektoratets riktlinjer endast är vägledande och att en konkret värdering ska göras i varje enskilt fall. Vid värdering ska hänsyn tas till samtliga omständigheter. I de fall den underhållsskyldige har väldigt låga inkomster anser kommittén att det måste kunna underlåtas att fastställa bidrag eller fastställas lägre bidrag än normalbidraget, då detta förhindrar att den bidragsskyldige får en skuld som på förhand synes vara omöjlig att betala. Regeln är dock tänkt som en snäv undantagsregel så att underlåtenheten att fastställa underhållsbidrag endast blir aktuellt i speciella situationer. Regeln ska endast användas vid tillfällena då bidraget inte förväntas kunna drivas in.¹⁰³

När det gäller frågan om man ska ta hänsyn till den bidragsskyldiges äktenskap eller samlivsförhållande då man fastställer børnebidragets storlek är kommittén av uppfattningen att utgångspunkten ska vara att man inte tar

---

¹⁰⁰ Bet. 1389/2001, s. 24f.

¹⁰¹ Bet. 1389/2001, s. 28f

¹⁰² Medelinkomsttagare är en person som tjänar mellan 150 000-300 000 Dkr per år (nivån är för år 2000). Se bet 1389/2001, s. 17.

¹⁰³ Bet. 1389/2001, s. 33f.

hänsyn till detta. Undantagsvis ska man kunna ta hänsyn till ett äktenskap eller ett samboförhållande, om detta markant har försämrat den bidragspliktiges bidragsförmåga, till exempel då den nya maken eller sambon har flera barn och är inte har någon försörjningsförmåga. Sådana fall ska dock ha karaktär av snäva undantag och det bör inte bli tal om bidrag som nedsätts till en storlek under normalbidraget.¹⁰⁴

Idag tar man inte hänsyn till den bidragsberättigades inkomst då man fastställer bidragets storlek. Kommittén föreslår att denna princip ska kvarstå, eftersom föräldrarna var för sig har det ekonomiska ansvaret för barnet och detta ansvar är oberoende av den andra förälderns ekonomiska förhållanden. I undantagsfall då den bidragspliktige har en mycket låg inkomst och bidragsmottagaren har en mycket hög inkomst kan det bli tal om en konkret värdering där bidragsmottagarens inkomst påverkar fastställelsen av bidraget. Kommittén har också ställt sig frågan huruvida bidragsmottagarens nya äktenskap eller samboförhållande ska påverka bidragets storlek. Den bidragspliktige kan uppfatta det oskäligt att betala underhållsbidrag till en familj som lever på en betydligt högre ekonomisk nivå än den bidragspliktiges familj. Bidragsmottagarens make eller sambo i sin tur har inte någon rättslig försörjningsplikt för barnet. Med denna bakgrund är kommittén av uppfattningen att huvudregeln bör vara att bidragsmottagarens äktenskap eller samboförhållande inte ska tillmätas betydelse då man fastställer underhållsbidraget, men att man vid en konkret bedömning kan ta hänsyn till detta förhållande då särskilda skäl talar därför. Denna undantagsregel ska dock enbart tillämpas i speciella fall och det måste vara tal om ett långvarigt förhållande där makarna eller samborna har gemensam folkbokföringsadress.¹⁰⁵

En annan förändring som kommittén föreslår är att ”statsamtet” ska värdera betydelsen av särskilt omfattande umgänge. I de fall de normala reglerna om fastställande av underhållsbidrag anses orimliga kan ”statsamtet” således minska bidragets storlek. Bevisbördan för att det är tal om umgänge av särskilt stor betydelse och att behovet för underhållsbidrag därmed minskar åvilar den av föräldrarna som vill att bidraget ska nedsättas.¹⁰⁶

Nivån på det danska børnebidraget är förhållandevis låg sett ur ett internationellt perspektiv och kritik har riktats mot bidragets storlek. Kommittén föreslår att normalbidraget ska fastställas med utgångspunkt i övervägningar av vad ett barn kostar. Utgifterna för ett barn beräknas ligga mellan 3 000- 5 000 Dkr i månaden. Då den av föräldrarna som barnet inte bor tillsammans med normalt ska betala hälften av dessa utgifter anser kommittén att storleken på normalbidraget bör höjas väsentligt. Kommittén ger inte något förslag till vilket belopp normalbidraget ska höjas, utan

---

¹⁰⁴ Bet. 1389/2001, s. 35.

¹⁰⁵ Bet. 1389/2001, s. 37f.

¹⁰⁶ Bet. 1389/2001, s. 44.

överlåter till politikerna att ta ställning till vilken nivå normalbidraget ska fastställas.¹⁰⁷

Kommittén finner det önskvärt att föräldrarna själva, med hänsyn till barnet, i möjligaste mån avtalar om bidraget. Sådana avtal ska som utgångspunkt vara bindande som alla andra avtal. Det bör inte införas särskilda formkrav eller krav på godkännande av offentlig myndighet. Kommittén anser inte att det är lämpligt att ha olika bestämmelser angående jämkning av fastställt och avtalat bidrag. Därför föreslår man att det införs en ändringsregel som inte skiljer på fastställda och avtalade bidrag. Ändringskriteriet bör enligt kommittén först och främst fastställas utifrån hänsyn till barnet. Detta kriterium kommer därför få särskild stor betydelse för avtal där de inte alls ska betalas underhållsbidrag eller då det utbetalas ett nedsatt underhållsbidrag. Härutöver bör avtal kunna ändras i fall av väsentligt förändrade förhållande. Det bör inte fastställas detaljerade kriterier om vad detta innebär i lagen, men ändrade inkomstförhållande för den bidragsskyldige ska vara den vanligaste ändringsgrunden. Även ändrade inkomstförhållande hos barnet eller bidragsmottagaren kan undantagsvis spela roll.¹⁰⁸

När det gäller frågan om förskottsvis utbetalning av børnebidrag menar kommittén att de nuvarande reglerna ska bibehållas, men föreslår att staten även ska utbetala ett belopp av normalbidragets storlek i de fall det inte fastställs något bidrag eller då det fastställs ett lägre bidrag än normalbidraget p.g.a. den bidragspliktiges dåliga ekonomiska förhållanden.¹⁰⁹

---

¹⁰⁷ Bet. 1389/2001, s. 47f.

¹⁰⁸ Bet. 1389/2001, s. 49ff.

¹⁰⁹ Bet. 1389/2001, s. 52.

4 Kanada

4.1 Kanadas rättssystem

Med hänsyn till att Kanadas rättssystem skiljer sig markant från både det svenska och det danska systemet inleds detta avsnitt med en kort presentation av landets styrelseskick och rättsordning.

Kanada är en federation, en union bestående av flera provinser, med en central regering. Landet har ett parlament i Ottawa som stiftar federala lagar för hela landet samtidigt som det finns en lagstiftande församling i varje provins. Den kanadensiska konstitutionen ger provinserna befogenhet att stifta lagar angående utbildning, äganderätt, sjukhus, kommunstyre och andra frågor av lokal natur, medan det federala parlamentet exempelvis behandlar frågor angående nationellt försvar, straffrätt och handel mellan stater.¹¹⁰

Kanadas rättssystem baserar sig på common law system, med undantag för provinsen Quebec, där civilrätten grundar sig på den franska Codé Napoleon (Napoleonkoden). Common law, som betyder den ”gemensamma rätten” utvecklades i Storbritannien efter det normandiska maktövertagandet, innebär att ett lands regler baseras på domstolars beslut. Prejudikat ska respekteras, d.v.s. vid rättsskipning ska man följa tidigare avgjorda fall som berört samma frågeställning. I de fall det federala parlamentet eller en provins stiftar en lag ersätter denna de prejudikat som behandlar det aktuella rättsområdet.¹¹¹

4.2 Child support

4.2.1 Allmänt om child support i samband med skilsmässa

Liksom i Sverige och Danmark upphör inte heller i Kanada underhållsskyldigheten gentemot ett barn för den förälder som flyttar ifrån barnet i samband med en skilsmässa. Divorce Act¹¹² är en federal lag som behandlar frågor som uppkommer i samband med äktenskapsskillnad. Lagen innehåller även regler om underhållsbidrag till barn, s.k. ”child support”. Lagen tillämpas bara i fall av äktenskapsskillnad, vilket innebär att lagens regler om ”child support” inte tillämpas då någon skilsmässa inte varit aktuell, men frågan om underhållsbidrag ändock uppkommer. Detta är fallet

---

¹¹⁰ Redden, Kenneth Robert, *Modern Legal Systems Cyclopedia Part I, North America*, William S. Hein & Co, Buffalo New York 2000, s. 1.20.16ff.

¹¹¹ Redden, Kenneth Robert, a.a, s. 1.20.13ff.

¹¹² Divorce Act R.S., 1985, c. 3 (2nd Supp.)

då ogifta föräldrar separerar. Då är inte den federala lagstiftningen tillämplig, utan de olika delstatliga lagreglerna gäller.

Enligt section 15.1 (1) Divorce Act kan en domstol, efter ansökan av en eller båda de före detta makarna, bestämma att en make ska betala underhållsbidrag till ”a child of the marriage”.¹¹³ När domstolen beslutar om underhållsbidrag och dess storlek ska domstolen enligt section 15.1 (3) Divorce Act fatta beslut i enlighet med ”the Federal Child Support Guidelines”.¹¹⁴

”The Guidelines” trädde i kraft den 1 maj 1997.¹¹⁵ De kompletterar ”Divorce Act” och innehåller mer uttömmande regler angående underhållsbidrag till barn. Syftet med ”the Guidelines” har varit att utveckla ett system som är konstant och förutsägbart. Härutöver har man önskat att systemet ska vara flexibelt samt enkelt att administrera.

”The Guidelines” bygger på grundsynen att båda föräldrarna är ekonomiskt ansvariga för barnet efter en skilsmässa. ”The Guidelines” innebär att domstolarna ska använda en fastställd tabell som tar hänsyn till antalet barn samt den underhållsskyldiges inkomst och ska således hjälpa föräldrar, advokater och domare att fastställa rimliga och enhetliga underhållsbidrag.¹¹⁶ Syftet härmed har varit att öka acceptansen av föräldrarnas ekonomiska ansvar för sina barn, och att lösa eventuella konflikter rörande bidraget. Det finns inte någon enhetlig tabell för hela landet utan varje provins har sin specifika tabell. Anledningen därtill är att underhållsbidragsreglerna i Kanada är knutna till skattereglerna och eftersom provinserna har olika skatteregler måste tabellerna regleras i enlighet därmed.¹¹⁷ Anknytningen till skattereglerna medför att uträkningen av underhållsbidraget är så komplicerad att man måste ta hjälp av en dator vid beräkning av underhållsbidraget.

Det kanadensiska underhållsbidragssystemet är baserat på en beräkning av genomsnittsutgifterna för barnet som bor hos den ene av föräldrarna. Den grundläggande frågan är hur stor inkomst en familj med barn behöver för att ekonomiskt likställas med en ensamstående person eller ett par utan barn. Utgifterna för barnet antas öka en ensamstående förälders omkostnader med 40 % för det första barnet och 30 % för de övriga. Utgifterna för barnet fördelas mellan föräldrarna med utgångspunkt i deras disponibla inkomster och med hänsyn till de ekonomiska behoven hos den bidragspliktige på ena sidan och bidragsmottagaren och barnet på den andra sidan.¹¹⁸ I Kanada är

---

¹¹³ Detta uttryck definieras nedan.

¹¹⁴ The Federal Child Support Guidelines kommer nedan att förkortas ”the Guidelines”.

¹¹⁵ <http://canada.justice.gc.ca/en/ps/sup/grl/glp.html>, 2002-05-27.

¹¹⁶ Section 3 ”the Guidelines”.

¹¹⁷ Subsection 2 (1) Shedule I, The Federal Child Support Guidelines.

¹¹⁸ Bet. 1389/2001, s. 145.

den generella storleken på ett bidrag cirka 4200 svenska kronor i månaden eller omkring 16 % av bruttoinkomsten.¹¹⁹

4.2.2 Styvföräldrars underhållsskyldighet

Som tidigare angetts kan domstolen enligt section 15.1 (1) Divorce Act bestämma att en make ska betala underhållsbidrag till "a child of the marriage". I section 2 (1) Divorce Act definierar man uttrycket "child of the marriage". Med uttrycket "child of the marriage" menas ett barn till nuvarande makar eller före detta makar. Section 2 (2) Divorce Act utvidgar detta uttryck till att även gälla;

(a) any child for whom they both stand in the place of parents; and

(b) any child of whom one is the parent and for whom the other stands in the place of a parent.

Enligt kanadensisk rätt kan således ett barn få underhållsbidrag från sin styvförälder i de fall man anser att styvföräldern "stands in the place of a parent", eftersom underhållsbidrag utges till "a child of the marriage" enligt Divorce Act. Begreppet "stands in the place of a parent" ersatte år 1985 det latinska uttrycket *loco parentis*. Denna förändring i språkbruket antogs inte innebära någon förändring av uttryckets betydelse. År 1998 kom ett rättsfall från the Supreme Court of Canada, *Chartier v. Chartier*, där domstolen tog avstånd från tidigare praxis när det gäller tolkningen av begreppet *loco parentis*, och valde istället att betona det moderna språkbruket "stands in the place of a parent". Före *Chartier v. Chartier* var, i bestämmelser om barnets ekonomi, en person som stod under "loco parentis", en person som agerat som en förälder, med avsikt att försätta sig i en position gentemot barnet som vanligtvis innehas av en biologisk förälder. Personens avsikt var alltså det avgörande vid bestämmandet huruvida en person stod i "loco parentis".¹²⁰

Chartier v. Chartier gäller en man och en kvinna som flyttade samman i november 1989. De gifte sig i juni 1991 och separerade i september 1992. I augusti 1990 fick paret en dotter. Kvinnan hade ett barn från ett tidigare förhållande som var ett år gammalt då parterna träffades. Mannen spelade en aktiv roll som far för både hustruns särkullbarn och det gemensamma barnet. Under samlevnaden hade en diskussion förts om huruvida mannen skulle adoptera barnet, men makarna förde aldrig någon process därom. De ändrade dock i barnets födelseattest så att det falskeligen såg ut som om maken var barnets biologiska fader samtidigt som barnet bar mannens efternamn. En kort tid efter skilsmässan erkände mannen i en rättegång enligt "The Family Maintenance Act" att barnet var "a child of the

---

¹¹⁹ Bet. 1389/2001, s. 46.

¹²⁰ Rogerson, Carol, *The Child Support Obligation of Step-Parents*, Canadian Journal of Family Law 2001, del IIIA (Westlaw).

marriage” och tillerkändes umgängesrätt med barnet. Domen berörde dock inte underhållsfrågan. Vid den påföljande skilsmässorättegången framställdes en begäran om att mannen skulle åläggas att betala underhållsbidrag till den före detta hustruns särkullbarn. Mannen bestred yrkandet med hänvisning till att han inte längre var ”in the place of a parent” för särkullbarnet.

Den fråga som the Supreme Court of Canada skulle ta ställning till var om det fanns några omständigheter som berättigade en person som är eller har varit ”in the place of a parent” enligt section 2 Divorce Act att ensidigt avsluta detta förhållande till barnet. Vid sin bedömning kom domstolen fram till att en person inte ensidigt kan frångå ett förhållande i vilket denne har varit ”in the place of a parent”.

Som grund för sitt beslut poängterade domstolen att syftet med Divorce Act är att tillförsäkra att en skilsmässa påverkar barnet i ekonomiskt hänseende så lite som möjligt. Den tolkning som bäst gynnar barnet är därmed att en person som handlar som barnets förälder under äktenskapet även efter en skilsmässa ska fortsätta den föräldraliknande relationen med barnet. Ett annat viktigt ställningstagande som hade betydelse för domens utgång var principen om icke-diskriminering, som föreskriver att barn inte ska behandlas olika p.g.a. skillnaden mellan biologiskt och rättsligt föräldraskap. Domstolens hänvisning till denna princip ledde till ställningstagandet att underhållsskyldigheten för en styvförälder är väsentligen den samma som underhållsskyldigheten för barnets biologiska föräldrar.

När det gällde frågan vilka styvföräldrar som är underhållsskyldiga, d.v.s. vad som krävs för att en person ska anses vara ”in the place of a parent” poängterade domstolen att det måste utredas vilken typ av relation som finns mellan styvbarnet och styvföräldern. Denna fråga skulle enligt domstolen utredas utifrån den tidpunkt då familjen var en enhet. Vid bestämmandet av om en person ”stands in the place of a parent” ska man objektivt bedöma alla faktorer i det enskilda fallet. Exempel på faktorer som man ska ta hänsyn till är huruvida barnets styvförälder deltagit i betalning av barnets utgifter under samlevnaden med barnets biologiska förälder, huruvida styvföräldern har uppfostrat barnet, barnets förhållande med den biologiska frånvarande föräldern samt om barnet i övrigt har varit en del av familjen på samma sätt som ett biologiskt barn skulle vara. Vilken avsikt personen har med relationen till barnet är inte längre den avgörande faktorn, utan endast en faktor i mängden. Det faktum att man bildar en ny familj med särkullbarn anses tala för att det finns ett föräldraliknande förhållande mellan styvföräldern och barnet.

I fallet Chartier fann domstolen att mannen varit ”in the place of a parent” med hänsyn till omständigheterna i fallet samt det faktum att han var den enda fader som barnet kände till. Mannen skulle därför betala underhållsbidrag till särkullbarnet. Chartier v. Chartier medförde att tidigare

praxis rörande tolkning av begreppet ”stands in the place of a parent” åsidosattes. Tidigare hade en persons subjektiva avsikt med ett förhållande varit avgörande. Efter Chartier var en objektivt fokusering på relationens natur utslagsgivande.

Chartier v. Chartier är alltså den nya referenspunkten i fall då man bestämmer om det förligger föräldraliknande status mellan styvförälder och styvbarn. Direkt efter fallet spekulerades det i om tröskeln för att anses vara ”in the place of a parent” hade höjts eller sänkts genom domslutet. Enligt Carol Rogerson är professor McLeod av uppfattningen att kraven för att påvisa att en styvförälder ”stands in the place of a parent” hade ökat med hänvisning till diskussionen om adoption, ändring av födelseattest samt efternamn i fallet. Andra var av uppfattningen att kravet sänkts med hänvisning till att domstolen ansåg att föräldraliknande status kunde uppstå efter en så kort tidsperiod.¹²¹ Det finns fall efter Chartier som berört frågan om föräldraliknande status föreligger, som stödjer båda linjerna, men det går inte att uttolla något klart mönster. Endast ett fall har försökt analysera konsekvenserna efter Chartier. I Cook v. Cook, tar man ställning till om Chartier innebär en ökning eller sänkning av kraven för en styvförälder att vara ”in the place of a parent”.

Cook v. Cook är ett rättsfall från domstolen i provinsen Nova Scotia. Mannen och kvinnan bodde tillsammans under fyra år, varav de sista 19 månaderna som man och hustru. Kvinnan hade två barn från ett tidigare äktenskap, som var tio respektive åtta år när makarna skilde sig. Makarna hade ett gemensamt barn. Hustruns barn fortsatte att använda sin biologiska faders efternamn och tilltalade hustruns make med förnamn. Det fördes aldrig diskussion om adoption. Barnens biologiska fader var också involverad i barnens liv och betalade underhållsbidrag till dem. Domstolen ansåg inte att mannen ”stood in the place of a parent”. De avgörande faktorerna var den biologiska faderns påtagliga engagemang i barnens liv samt faktorn att relationen inte varat tillräckligt länge för att barnen skulle bli beroende av maken. Domstolen i Cook v. Cook ansåg att kraven för en styvförälder att anses vara ”in the place of a parent” var relativt hög.

Rogerson som har analyserat olika fall som behandlat frågan om styvföräldrars underhållsskyldighet efter Chartier menar att det fortfarande är förhållandevis enkelt för en styvförälder att anses vara ”in the place of a parent”. Majoriteten av fallen innebär enligt Rogerson att följande faktor ska vara vid handen för loco parentis; minimal inblandning av den biologiska föräldern, åberopande av styvföräldern som pappa, en bra relation mellan styvföräldern och styvbarnet, delaktighet i familjeaktiviteter, makarna har oftast gemensamma barn. Är detta uppfyllt har tidsperioden inte så stor betydelse.¹²²

---

¹²¹ Rogerson, Carol, a.a, del IIIA (Westlaw).

¹²² Rogerson, Carol, a.a, del IIIA (Westlaw).

En person som anses vara "in the place of a parent" åläggs således underhållsskyldighet för styvbarnet trots att han separerat ifrån barnets biologiska förälder och inte lever tillsammans med dessa.

5 Analys

I Sverige utgår underhållsbidrag i de fall en förälder inte lever tillsammans med barnet. Så är fallet i praktiken även i Danmark, trots att underhållsbidraget enligt lag ska utgå när en av föräldrarna försummar sin försörjningsplikt. Om de förslag som har framlagts av betänkande nr. 1389/2001 träder i kraft kommer det även i den danska lagen föreskrivas att underhållsbidrag ska utgå då barnet inte lever tillsammans med båda barnets föräldrar.

Vid bedömning av underhållsbidragets storlek ska man i både svensk och dansk lagstiftning ta hänsyn till barnets behov och föräldrarnas ekonomiska förmåga. I praktiken skiljer sig dock ländernas beräkning av underhållsbidraget åt. I Sverige använder man sig av en fördelningsmodell som är knuten till barnets behov och föräldrarnas samlade ekonomiska förmåga. Den danska normalbidragsmodellen tar endast hänsyn till den underhållsskyldiges inkomst samt antalet barn som denne är rättsligt underhållsskyldig för. Fördelen med den svenska fördelningsmodellen är att föräldrarnas ekonomiska villkor läggs samman, vilket kan upplevas som rättvist i den meningen att det gemensamma ansvar som ett barn utgör ekonomiskt fördelas mellan parterna. Det tas även utgångspunkt i barnets behov, vilket kan upplevas som sympatiskt. Nackdelen är att beräkningsmetoden är ganska komplicerad, och utfallet kan vara svårt att förutse för den enskilde. Den danska normalbidragsmodellen med fasta belopp har fördelen att den är enkel, men kan upplevas som orättvis då man vid utdömandet av underhållsbidragets storlek inte tar hänsyn till bidragsmottagarens inkomst.

Före reformeringen av underhållsskyldigheten i Sverige skulle föräldrarna oavsett ekonomisk förmåga svara för ett barns underhåll. Detta medförde att många underhållsskyldiga hade en orimligt hög underhållsbörda och man förändrade reglerna så att man idag tar hänsyn till den underhållsskyldiges inkomst när man bestämmer underhållsbidragets storlek. Det innebär att underhållsskyldigheten i Sverige inte är absolut, utan relativ. Detta måste i sin tur bygga på ett offentligt system som ger barnet åtminstone ett grundbelopp i de fall en förälder inte bidrar till barnets försörjning.

Utgångspunkten i den svenska lagstiftningen är att barn som ska försörjas av en och samma person ska behandlas lika. När ett syskon föds ska föräldrarnas inkomst/ekonomiska förmåga även tillkomma det nya barnet. Enligt en rapport från Statistiska centralbyrån innebär nytillkomna syskon en mycket tydligt ökad ekonomisk påfrestning för familjen. För ensam barn som fick syskon, men i övrigt hade en oförändrad familjesituation, försämrades den ekonomiska standarden med 15 procent under perioden 1996-1999.¹²³ I

---

¹²³ Statistiska centralbyrån, *Barnens del av kakan*, Demografiska rapporter 2002:1.

de fall en person som har barn från ett tidigare äktenskap skaffar barn i ett nytt äktenskap innebär det att den personens ekonomiska förhållanden försvagas. Detta medför att det förstfödda barnets ekonomiska standard försämras, vilket inte är särskilt uppseendeväckande eftersom detta varit fallet även då barnets föräldrar fortsatt att leva tillsammans och skaffat ett syskon till barnet. Vid beräkning av underhållsbidragets storlek ska den bidragsskyldige förbehållas ett belopp om 0,4 basbelopp för hemmavarande barn. Så länge den bidragsskyldige har en god ekonomi kommer även det bidragsberättigade barnet att få underhållsbidrag från sin förälder. Om det däremot inte finns något överskott efter att förbehållsbeloppen har räknats av säger lagförarbetena, som tidigare redovisats, att det hemmavarande barnets ekonomiska behov ska tryggas i första hand. Motiveringen därtill är att det bidragsberättigade barnet erhåller underhållsstöd från staten och därför ska det hemmavarande barnet också få tillgodoräknas en summa av motsvarande storlek. Detta kan tyckas ekonomiskt rättvist barnen emellan, men jag anser att man måste ifrågasätta det svenska underhållsbidrags- och underhållsstödssystemet. Lagregeln innebär att det inte blir någon skillnad i ekonomiskt hänseende, men påvisar att den svenska lagstiftningen värnar ekonomiskt om den ”nya kärnfamiljen” som den underhållsskyldige lever tillsammans med. Den svenska lagstiftningen ger nämligen tydliga signaler till en förälder att ett hemmavarande barn ska prioriteras. Eftersom man kan anta att en förälder som är underhållsskyldig för barn som lever i olika familjer, i de flesta fall lever tillsammans med ett barn från ett senare förhållande förespråkar lagstiftaren att ett biologiskt hemmavarande barn från ett senare förhållande är viktigare i ekonomiskt hänseende än ett biologiskt barn från ett tidigare förhållande som föräldern inte bor tillsammans med.

Även NJA 1983 s. 678 som redovisats ovan visar vilka signaler den svenska lagstiftningen ger till en förälder som är underhållsskyldig för flera barn i olika familjer. HD ansåg det vara viktigare för det nya barnet att slippa vara på dagis medan mamman arbetar halvtid för att kunna vara delaktig i barnets försörjning, än för barnet från det tidigare äktenskapet att få en ekonomisk tryggad uppväxt. Fallet tyder på att det inte bara i ekonomiskt hänseende görs en skillnad mellan barn i olika familjer. Liknande incitament ger rättsfallet NJA 1982 s. 133, där HD var av uppfattningen att en kvinna saknade ekonomisk förmåga att utge underhållsbidrag till två av sina biologiska barn som hon inte bodde tillsammans med. Anledningen därtill var att kvinnan hade fått två nya barn som hon var tvungen att ta hand om och hade därför slutat sin anställning.

I den allmänna debatten under 1970-talet ifrågasattes om inte samhället helt borde ta över den underhållsskyldighet som ligger på föräldrar som, t.ex. efter en skilsmässa, inte bor tillsammans med barnet. Bakgrund var att dessa föräldrar ofta har en svag ekonomi. Föredragande ansåg dock att det inte gärna kunde komma i fråga att befria den nu berörda gruppen av föräldrar från deras underhållsskyldighet. Om samhället övertog de bidragsskyldigas underhållsansvar skulle detta säkerligen upplevas som uppenbart orättvist av

de föräldrar som bor tillsammans med sina barn och gör ekonomiska uppoffringar för deras räkning.¹²⁴

I Danmark är underhållsskyldigheten absolut. Man tar inte hänsyn till att den underhållsskyldige har särskilt låg inkomst när man bestämmer underhållsbidragets storlek, utan även i de fallen ska underhållsbidraget utgå med ett belopp motsvarande normalbeloppet. I Danmark diskuterar man därför inte förhållandet mellan barn i olika familjer som ska försörjas av en och samma person, utan en person som är rättsligt underhållsskyldig för ett barn ska betala för barnet. I det danska betänkandet har man föreslagit att i de fall den underhållsskyldige har väldigt låg inkomst ska man i framtiden kunna underlåta att fastställa børnebidrag eller fastställa lägre bidrag än normalbidraget. Denna regel ska dock endast användas i undantagsfall då bidraget ändå inte förväntas kunna drivas in. Detta medför att danska föräldrars absoluta underhållsskyldighet för sina barn kommer att vara huvudprincipen.

Både i Sverige och Danmark utgår underhållsskyldigheten från det rättsliga föräldraskapet, vilket grundar sig på blodsbandet. Därför anser man i Danmark att styvföräldrar inte ska åläggas någon underhållsskyldighet för sina styvbarn. Denna fråga diskuterades även av kommittén i betänkandet 1389/2001. Kommittén var av uppfattningen att detta ställningstagande skulle kvarstå och underhållsskyldigheten skulle inte utvidgas till att även gälla styvföräldrar. Det främsta skälet till denna ståndpunkt var att det kunde uppfattas som orimligt att ålägga en person, som inte har några rättigheter gentemot barnet, underhållsskyldighet.¹²⁵

I Sverige åläggs styvföräldrarna en subsidiär underhållsskyldighet, vilket innebär att det är barnets rättsliga föräldrar som i första hand ska svara för barnets underhåll oavsett om dessa lever tillsammans med barnet eller inte. Ett barn som inte lever tillsammans med båda sina rättsliga föräldrar är alltid berättigad till underhållsstöd från staten om den bidragsskyldige försummar sin underhållsskyldighet eller om underhållsbidraget utgår med ett lägre belopp än 1173 svensk kronor. Underhållsstödet utgår oavsett om boföräldern gifter om sig eller får barn med en ny sambo eller lever ensamstående. Detta kan vara en förklaring till att inte något rättsfall från HD har behandlat frågan om styvföräldrars underhållsskyldighet. En annan förklaring därtill är att en styvförälders inträde i familjen medför en väsentligt förbättrad levnadssituation för barnet. En studie från Statistiska centralbyrån visar att ett barns ekonomiska standard påverkas mest av familjens ökade eller minskade försörjningsbörda. När en ensamstående förälder fick en partner medförde det en kraftigt förbättrad ekonomisk standard, för ensam barn en genomsnittlig ökning med 48 procent under åren

---

¹²⁴ Prop. 1978/79:12, s. 82.

¹²⁵ Bet 1389/2001, s. 21.

1996-1999.¹²⁶ Trots att styvföräldern rättsligt endast åläggs subsidiär underhållsskyldighet, medför dennes inträdande i familjen i praktiken att barnets ekonomiska standard förbättras väsentligt. En anledning till att ha kvar lagregeln är emellertid dess moralbildande effekt. Denna kan vara en orsak till styvbarnens förbättrade ekonomiska standard. I Danmark synes det dock vara mer angeläget att ålägga styvföräldrar underhållsskyldighet. Det extraordinära bidraget, børnetilskud, till ensamstående föräldrar i Danmark upphör nämligen när den ensamstående föräldern etablerar ett äktenskapsliknande förhållande.

I Kanada har man gått ett steg längre än i Sverige när det gäller att ålägga styvföräldrar underhållsskyldighet för ett styvbarn. En styvförälder i Kanada kan nämligen få svara för ett för ett styvbarn ekonomiska försörjning trots att han skilt sig från barnets biologiska förälder och inte lever tillsammans med denne och barnet. För att en styvförälder ska åläggas att betala underhållsbidrag fordras att han under samlevnaden varit "in the place of a parent" för styvbarnet. Vad som krävs för att uppfylla detta kriterium är något oklart. Rogerson har analyserat de kanadensiska rättsfallen som berört detta område och är av uppfattningen att kraven för att en styvförälder ska anses stå "in the place of a parent" är relativt låga. Det som erfordras är att styvföräldern och styvbarnet har en så bra relation att barnet kallar styvföräldern mamma eller pappa, samt att barnets kontakt med den biologiska föräldern är minimal. Därutöver ska styvföräldern under samlevnaden ha varit delaktig i barnets aktiviteter. I de flesta fall består familjen även av makarnas gemensamma barn. Min uppfattning är att en anledning till att en kanadensisk styvförälder åläggs att betala underhållsbidrag till ett styvbarn vars biologiska förälder han eller hon inte lever tillsammans med, är att Kanada saknar ett bidragssystem som motsvarar vårt underhållsstöd. I de fall en biologisk förälder som inte lever tillsammans med barnet inte uppfyller sin underhållsskyldighet måste barnets försörjning tryggas på annat sätt. I *Cook v. Cook* var barnets biologiska förälder delaktig i barnets försörjning och därför ålades styvföräldern inte bidragsskyldighet. I fallet *Chartier* betalade barnets biologiska förälder inte något underhållsbidrag vilket medförde att styvföräldern var underhållsskyldig. Med tanke på att både Sverige och Danmark har ett underhållsstödsystem är jag av uppfattningen att dessa två länder inte bör utvidga styvföräldrars underhållsskyldighet på det sätt som föreligger i Kanada.

Avslutningsvis har man när det gäller børnebidragets nivå i det danska betänkandet diskuterat bidragets storlek i förhållande till vad ett barn i praktiken kostar. Kommittén har efter beräkningar kommit fram till att ett barn kostar mellan 3 000 – 5 000 danska kronor i månaden. Då den av föräldrarna som inte bor tillsammans med barnet ska svara för hälften av barnets utgifter är kommittén av uppfattningen att storleken på børnebidraget borde höjas. Idag utgår børnebidraget till ett barn vars förälder

---

¹²⁶ Statistiska centralbyrån, *Barnens del av kakan*, Demografiska rapporter 2002:1.

är normalinkomsttagare med 940 danska kronor i månaden. Kommittén har dock inte angett vad de anser vara en skälig summa att utge i børnebidrag, utan denna diskussion har överlämnats till de danska politikerna.

När man i Sverige beräknar underhållsbidragets storlek utgör barnets behov ett nyckeltal. Detta relateras sedan till föräldrarnas samlade ekonomiska förmåga. Beräkningen av barnets behov görs med hjälp av schablonbelopp som har fastställts av socialstyrelsen. För barn mellan 0-6 år beräknas kostnaderna för grundbehovet per år till 65 procent av basbeloppet, ungefär 2 000 svenska kronor i månaden. För åldersgruppen 7-12 år beräknas grundbehovet vara 80 procent av basbeloppet, cirka 2 500 svenska kronor i månaden och för åldersgruppen 13 år och uppåt till 95 procent av basbeloppet, vilket motsvarar 3000 kronor per månad. De nämnda beloppen är uträknade efter Konsumentverkets beräkningar av skäliga levnadskostnader. För år 2001 ger konsumentverkets beräkningar för handen att en flicka i 12 års åldern är i behov av 2 080 svenska kronor för att leva på en skälig levnadsstandard. Riksnormen för försörjningsstödet som används då man uträknar socialbidrag är ett yttersta skyddsnät för människor i tillfällig kris. Riksnormen anger att en flicka i samma ålder behöver 1 970 svenska kronor för att uppnå nivån för existensminimum.¹²⁷ Konsumentverkets angivna belopp och riksnormen är i princip densamma. Därmed vill jag ifrågasätta om vi inte borde se över beräkningen av underhållsbidraget och väcka diskussionen angående vilken standard vi anser att barn i Sverige ska garanteras samt i vilken mån ska de få del av föräldrarnas överskott.

---

¹²⁷ SOU 2001:24, *Fattigdomsfällan*, s. 60.

Litteraturförteckning

Offentligt tryck

Sverige

Prop. 1978/79:12, Underhåll till barn och frånskilda, m.m.

Prop. 1995/96:208, Underhållsstöd till barn till särlevande föräldrar m.m.

Prop. 2000/01:134, Underhåll till barn som fyllt 18 år.

SOU 1977:37, Underhåll till barn och frånskilda.

SOU 1997:116, Barnets bästa i främst rummet - FN:s konvention om barnets rättigheter förverkligas i Sverige.

SOU 2001:24, Fattigdomsfällan

DS 1996:2, Underhållsstöd till barn till särlevande föräldrar.

RFFS 2001:21

Socialstyrelsens allmänna råd 1989:6, Underhållsbidrag till barn.

SOSFS 1999:15

Danmark

Bet. 1389/2001 om børns forsørgelse

Skarrildhus-beretningen 1986

Skarrildhus-beretningen 1988

Skarrildhus-beretningen 1989

Skarrildhus-beretningen 1993

Skarrildhus-beretningen 1994

Litteratur

Agell, Anders, *Familjestöd, familjebegrepp och underhållsskyldighet mot barn i de nordiska länderna*, Iustus förlag AB, Uppsala 1996

Bejstam, Lars och Wickström, Anita, *Underhållsstöd och underhållsbidrag*, Juristförlaget, Stockholm 1996

Nielsen, Linda, Vorstrup Rasmussen, Jesper, *Familieretten*, 3:e uppl, Gadjura, Köpenhamn 2001

Rasmussen, Nell, *Familieret*, 6:e reviderade uppl, Greens§Jura, Viborg 2000

Redden, Kenneth Robert, *Modern Legal Systems Cyclopedia Part I, North America*, William S. Hein & Co, Buffalo New York 2000

Riksförsäkringsverket, *Socialförsäkringsboken 2001*, ISBN 91-89303-17-2

Riksförsäkringsverket, *Socialförsäkringen - årsredovisning budgetåret 2001*, ISBN 91-89303-18-0

Rogerson, Carol, *The Child Support Obligation of Step-Parents*, Canadian Journal of Family Law 2001

Statistiska centralbyrån, *Barnens del av kakan*, Demografiska rapporter 2002:1

Statistiska centralbyrån, *Barn och deras familjer 2000*, Demografiska uppgifter 2002:2

Saldeen, Åke, *Barn och föräldrar*, 4:e uppl, Iustus förlag, Uppsala 2001

Walin, Gösta, *Föräldrabalken och internationell föräldrarätt*, 5:e omarbetade uppl, Nordstedts Juridik AB, Stockholm 1996

Opublicerade källor

<http://www.bo.se>

<http://canada.justice.gc.ca/en/ps/sup/grl/glp.html>

<http://www.civildir.dk>

<http://www.danmark.dk>

<http://www.dst.dk/aarbog>

<http://www.sos.se/fulltext/114/2001-114-2/2001-114-2.htm>

http://www.sm.dk/netpublikationer/socialsektor_2000/kap02_1.htm

<http://www.restinfo.dk>

<http://www.retsinfo.dk/minind/minind.htm>

<http://www.rfv.se/forsak/famba/uhs/analys/index.htm#kostnad>

Rättsfallsförteckning

Sverige

NJA 1958 s. 174

NJA 1982 s. 133

NJA 1983 s. 678

NJA 1991 s. 40

NJA 1998 s. 267

RÅ 1961 ref. 50

RH 1993:64

Kanada

Chartier v. Chartier, Supreme Court of Justice

Cook v. Cook, Domstol i provinsen Nova Scotia